

شیوہ سورلووار

تألیف:

پشنگ کامکار

سرشناسه :	کامکار، پشنگ ۱۳۳۰
عنوان و نام پدیدآور :	شیوه ستور نوازی، پشنگ کامکار
مشخصات نشر :	تهران : نشر هستان، ۱۳۷۸
مشخصات ظاهری :	۱۲۰ ص.: پارسیون ، جدول، همراه با فایل صوتی.
شابک :	۹۷۸-۹۶۴-۶۹۶۵-۶-۲۵
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
موضوع :	۱. ستور--آموزش. ۲. ستور--پارسیون. الف. عنوان.
رده بندی کنگره :	۱۳۷۸ ۲۳ ک ۹ س/ MT۶۵۴
رده بندی دیویی :	۷۸۹/۷۴
شماره کتابشناسی ملی :	۷۸-۱۲۱۱۸ م

نشرهستان : تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان روانمهر، پلاک ۷۴ طبقه اول تلفن: ۶۶۴۸۱۱۵۲

❖	شیوه ستور نوازی
•	تألیف: پشنگ کامکار
•	نوبت چاپ: هشتاد و پنج ۱۴۰۰
•	شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
•	لیتوگرافی: باختر
•	چاپ: فرشویه
•	صحافی: روشنگر
•	قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان
•	شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۶۵-۶-۲۵
•	شابم: ۷-۲-۹۰۱۴۵۰۱-۹۷۹-۰

«فهرست»

- ۱- عناوین قطعات ۲
- ۲- توضیح بر ویرایش جدید کتاب ۴
- ۳- درآمد ۵
- ۴- طرز نشستن پشت ساز و به دست گرفتن مضراب ۶
- ۵- ساختمان ستور ۸
- ۶- مختصری از موسیقی نظری ۹
- ۷- جدول علامات و واژه‌های موسیقی ۱۹
- ۸- چند توضیح ضروری در مورد شیوه مضراب زدن ۲۰
- ۹- کوک ساز برای اجرای قطعات این مجموعه ۲۱
- ۱۰- تمرینات مضراب ۲۲
- ۱۱- آشنائی مقدماتی با شیوه اجرای موسیقی آوازی (ردیف) ۱۱۰

عناوین قطعات

شماره درس	نام قطعه	صفحه	دستگاه، آواز یا مُد	آهنگساز
۱	تمرین گرد	۲۳		پشنگ کامکار
۲	تمرین سیاه و گرد	۲۴	شور	پشنگ کامکار
۳	قطعه‌ای در بیات ترک	۲۴	بیات ترک	پشنگ کامکار
۴	قطعه‌ای در افشاری	۲۵	افشاری	پشنگ کامکار
۵	په‌پو سلیمانی	۲۵	ماهور	ترانه کردی کرمانشاهی
۶	مقدمه سرود «سپیده»	۲۶	ماهور	محمدرضا لطفی
۷	قطعه‌ای در افشاری	۲۶	افشاری	پشنگ کامکار
۸	قطعه‌ای در ماهور	۲۷	ماهور	پشنگ کامکار
۹	موسیقی ملل	۲۷		ملل
۱۰	اَسَمَر یارم جوانه	۲۸	شور	ترانه کردی
۱۱	ریحان	۲۸		ترانه آذربایجانی
۱۲	قطعه‌ای در بیات ترک	۲۹	بیات ترک	پشنگ کامکار
۱۳	ربابه جان	۲۹	شور	ترانه مازندرانی
۱۴	تمرین فواصل منفصل و متصل	۳۰		پشنگ کامکار
۱۵	موسیقی ملل	۳۱		ملل
۱۶	عروسک جون	۳۱	اصفهان	ثمین باغچه بان
۱۷	ترن قشنگ من	۳۲	ماهور	ثمین باغچه بان
۱۸	لیلی لیلی	۳۳	شور	ترانه کردی
۱۹	پروانه	۳۳		موسیقی ملل
۲۰	پیش درآمد مقدماتی شور	۳۴	شور	پشنگ کامکار
۲۱	مرغ سبز زیبا	۳۵		بلایار توک
۲۲	توپ سفید	۳۶	ماهور	حسن رادمرد
۲۳	آدم برفی	۳۷	اصفهان	ثمین باغچه بان
۲۴	به‌زران	۳۸	ماهور	ترانه لری
۲۵	قایقرانان رود ولگا	۳۹		ملل
۲۶	با من صنما	۴۰	ابوعطا	فرامرز پایور
۲۷	یک گل سایه کمر	۴۱	شور	ترانه فارس
۲۸	آهنگ محلی	۴۲	ابوعطا	ترانه کردی کرمانشاهی
۲۹	موسیقی ملل	۴۲		ملل
۳۰	تصنیف «چهره‌به‌چهره»	۴۳	نوا	قدیمی
۳۱	مجنون نبودم	۴۴	شور	ترانه فارس
۳۲	وقتی بارون میاد	۴۵	ماهور	ترانه کردی
۳۳	آخ لیل و داخ لیل	۴۶	ماهور	ترانه کردی
۳۴	تولد	۴۷	ماهور	انوشیروان روحانی
۳۵	سوزه	۴۸	اصفهان	ترانه بختیاری
۳۶	سرود برف‌بازی	۴۹	ماهور	ثمین باغچه بان
۳۷	دختر شیرازی	۴۹	دشتی	ترانه فارس
۳۸	عمو دختر	۵۰	دشتی	ترانه گیلکی
۳۹	آهنگ محلی	۵۱	ماهور	ترانه لری
۴۰	موسیقی ملل	۵۱		ملل
۴۱	آهنگ محلی	۵۲	اصفهان	ترانه بختیاری
۴۲	زردملیجه - قسمت اول	۵۳	دشتی	ابوالحسن صبا
۴۳	کردستان خوشه	۵۴	بیات ترک	حسن کامکار
۴۴	کوهستانی	۵۵	دشتی	ابوالحسن صبا
۴۵	الهه ناز	۵۶	دشتی	اکبر محسنی

۴۶	بارون بارونۀ	۵۸	ماهور	ترانۀ کردی
۴۷	ترانۀ آذربایجانی	۵۹	شور	ترانۀ آذربایجانی
۴۸	پیش‌درآمد دشتی	۶۰	دشتی	موسی معروفی
۴۹	تمرین ریز	۶۲	شور	سیاوش کامکار
۵۰	لاله سر	۶۳	شور	ترانۀ بختیاری
۵۱	سه‌گذار	۶۴	اصفهان	ترانۀ بیرجندی
۵۲	اوله‌ری‌وار	۶۵	سه‌گاه آذری	ترانۀ آذربایجانی
۵۳	پیش‌درآمد ابوعطا	۶۶	ابوعطا	موسی معروفی
۵۴	رنگ بیات‌ترک	۶۸	بیات‌ترک	پشنگ کامکار
۵۵	دختر شیرازی	۶۹	دشتی	محلی فارس
۵۶	گل مریم	۷۰	اصفهان	کامبیز مژده‌ی
۵۷	آهنگ محلی	۷۱	شور	ترانۀ بختیاری
۵۸	آهنگ محلی	۷۲	اصفهان	ترانۀ
۵۹	چهار مضراب افشاری	۷۳	افشاری	پشنگ کامکار
۶۰	رنگ افشاری	۷۴	افشاری	درویش خان
۶۱	رنگ آذربایجانی	۷۶	دشتی	آذربایجانی
۶۲	آهنگ محلی	۷۷	افشاری	ترانۀ کردی
۶۳	در قفس	۷۸	دشتی	ابوالحسن صبا
۶۴	نوایی	۷۹	نوا	ترانۀ تربت جام
۶۵	دایه‌دایه	۸۰	ماهور	ترانۀ لری
۶۶	رشیدخان	۸۱	شور	ترانۀ قوچانی
۶۷	تصنیف «نوی بی‌نوی»	۸۲	نوا	قدیمی
۶۸	رنگ دشتی	۸۳	دشتی	حبیب سماعی
۶۹	سرود «ای وطن»	۸۴	دشتی	علینقی وزیری
۷۰	آهنگ محلی	۸۶	دشتی	ترانۀ مازندرانی
۷۱	دی‌لال	۸۷	دشتی	ترانۀ بختیاری
۷۲	کابوکی	۸۸	شور	ترانۀ کردی
۷۳	تصنیف «الایا ایها الساقی»	۸۹	بیات‌ترک	رضا قاسمی
۷۴	چهار مضراب کردبیات	۹۰	بیات‌کرد	پرویز مشکاتیان
۷۵	گل پامچال	۹۱	دشتی	ترانۀ گیلکی
۷۶	از خون جوانان وطن	۹۲	ابوعطا	عارف قزوینی
۷۷	دو ضربی بیات‌ترک	۹۴	بیات‌ترک	ابوالحسن صبا
۷۸	لیلا خانم	۹۵	دشتی	ترانۀ مازندرانی
۷۹	مرا ببوس	۹۶	مینور	مجید وفادار
۸۰	مقدمه بیات‌ترک	۹۷	بیات‌ترک	ارسلان کامکار
۸۱	زمن‌نگارم	۹۸	ماهور	درویش خان
۸۲	بهار دلکش	۱۰۰	ابوعطا	درویش خان
۸۳	تمرین دشتی	۱۰۱	دشتی	ابوالحسن صبا
۸۴	سرود «ای ایران»	۱۰۲	دشتی	روح الله خالقی
۸۵	چهار مضراب بیات‌ترک	۱۰۴	بیات‌ترک	پشنگ کامکار
۸۶	قسمتی از «پیش‌درآمد بیات‌ترک»	۱۰۶	بیات‌ترک	علی اکبر شهنازی
۸۷	رنگ دشتی	۱۰۸	دشتی	علی اکبر شهنازی
۸۸	رسوای زمانۀ	۱۱۰	ابوعطا	همایون خرم
۸۹	محلی کردی	۱۱۱	ابوعطا	محلی کردی
۹۰	قاسم‌خان	۱۱۲	شور	محلی کردی
۹۱	چهار مضراب ابوعطا	۱۱۳	ابوعطا	پشنگ کامکار

یادداشت نویسنده

توضیح بر ویرایش اول کتاب: کتاب حاضر، «شیوه سنتورنوازی» در اندک مدتی بعد از انتشار نزد هنرجویان و هنرآموزان سنتور مقبولیت یافته است. لذا از آنجا که در چاپ اول این کتاب برخی اشتباهات چاپی وجود داشت، انجام ویرایش جدیدی را لازم دانستم. همچنین از این فرصت سود جستیم تا علاوه بر اصلاح اشتباهات چاپی، در مواردی که نیاز بود، تغییرات کوچکی نیز انجام دهم. به این منظور نت کلیه قطعات و دیگر بخش‌های این مجموعه مانند فهرست عناوین قطعات، نام آهنگسازان و نیز بخش‌های نظری کتاب با دقت فراوان و به دفعات بازبینی شد. اینک حاصل این تلاش فراوی شما عزیزان قرار دارد. (بهمن ۱۳۷۸)

توضیح بر ویرایش دوم کتاب: بعد از چاپ سی و پنجم کتاب به این نتیجه رسیدیم که بعضی از آهنگ‌ها حذف و به جای آنها آهنگ‌های دیگری انتخاب نمایم و در این جابه‌جایی دوست عزیز و هنرمند ارجمند احسان امامی زحمت نت‌نویسی کامپیوتری و اشعار بعضی از آهنگ‌ها را برعهده گرفت، از ایشان سپاسگذارم و همچنین از فرزند عزیزم سیاوش کامکار به‌خاطر اجرای خوب و دقیق این مجموعه متشکرم. (اسفند ۱۳۹۰)

توضیح بر ویرایش سوم کتاب: بیش از ۲۰ سال از اولین چاپ کتاب «شیوه سنتورنوازی» می‌گذرد. با توجه به استقبال شایان توجه اساتید و مدرسان سنتور و دریافت نقطه‌نظرات و پیشنهادات این عزیزان و همچنین پیشرفت کیفیت فنی آموزش در این سال‌ها، بر آن شدم که ویرایش مجددی از کتاب به‌عمل آورم. در این ویرایش با توجه به رشد استعدادها و دانش موسیقایی نسل جوان با همکاری پسرم سیاوش، روند آموزشی به‌روز و کامل‌تری در اختیار شما عزیزان قرار می‌گیرد. امیدوارم همچنان مرا از نقطه‌نظرات و پیشنهادات سودمند خود برای کامل‌تر شدن روند آموزشی این مجموعه، آگاه سازید. در ویرایش سوم همچون گذشته از دوست عزیزم احسان امامی برای بازبینی و نت‌نویسی دقیق و افشین جم برای صفحه‌آرایی سپاس فراوان دارم. (فروردین ۱۳۹۶)

پشتک کامکار

«درآمد»

سنتور یکی از خوش صداترین و قدیمی ترین سازهای ایرانی است. ساخت آن را به فیلسوف نظریه پرداز و موسیقیدان بزرگ، ابونصر فارابی (متوفای ۹۵۰ میلادی) نسبت داده‌اند.

پس سنتور عمری افزون بر هزار سال دارد. از روزگار ابونصر فارابی و به روایتی دیگر از زمان سلسله ساسانی تا به امروز تقریباً به همان شکل اولیه باقی مانده است. امانکته مهم، تکنیک و سبک نوازندگی آن است که بی شک در گذر زمان یکسان نمی‌ماند. زیراتجربه آموزشی، فکری، عاطفی و به طور کلی درک و شعور نوازنده با زمان دگرگون می‌شود و این امر به نوبه خود لزوم نوجویی و تحول در روشهای آموزشی را مطرح کرده و مورد تأیید قرار می‌دهد.

موسیقی یک جریان دائماً نوشونده است که بیکرانگی طبیعت و هستی، محرک اصلی تحول پذیری و تنوع نامحدود آن است. ولی متأسفانه عرف سنتی، موضوع آموزش نوازندگی را تنها در محدوده یک بخش از موسیقی ایرانی یعنی ردیف، محدود و منحصر می‌کند. به نحوی که گویی جز آن وجه دیگری متصور نیست. نکته مهم این که در این الگو، نه تنها درس استاد، بلکه ذوق و پسند و سلیقه و حتی حرکات و عادات فردی او نیز مورد تقلید قرار می‌گیرد.

در روش نوین آموزشی، اصل بر تقویت انگیزه‌های نوجویی و پرورش ذوق و سلیقه پویا و ترویج روحیه خلاق است این مهم به ویژه در موسیقی، ده چندان اهمیت دارد. زیرا یکی از خصوصیات برجسته موسیقی امکان خلاقیت نامحدود آن است.

بی‌اعتنایی به این اصل مهم نه از لحاظ نظری صحیح است و نه از لحاظ نتیجه مفید. تحمیل شکلی از موسیقی به ویژه برای نسل نوجو و تازه کار، همواره نتایج دلسرد کننده‌ای داشته است.

در روش سنتی، آموزش سنتور الزاماً باید از مجرای یادگیری ردیف عبور کند. به عبارت دیگر پرورش مهارت نوازندگی، تابعی از فراگیری ردیف قلمداد می‌گردد. حال آنکه سنتورنوازی و ردیف نوازی دو مطلب جداگانه‌اند. یادگیری هر کدام، راه و روش خاص خود را طلب می‌کند.

تجربه نشان داده که یکسان انگاری این دو، کار هنرجوی تازه کار را با مسائل و مشکلات بسیار مواجه می‌سازد. هنر جواد باید ظرفیتهای صوتی و جنس صدای ساز را بشناسد و همچنین بر تکنیکها و مهارتهای حرفه‌ای سنتورنوازی مسلط گردد. یادگیری ردیف، هدفی است که می‌تواند بعد از این مرحله مورد پیگیری قرار گیرد. از این رو استفاده از قطعات و ملودی‌های زنده و پرتحرک، به جای قطعات مهجور و فراموش شده کارآیی بهتر و مفیدتر دارد. به همین منظور قطعات تمرینی کتاب حاضر نوعاً از موسیقی محلی مناطق مختلف ایران و در چند مورد نیز از موسیقی ملل انتخاب شده‌اند.

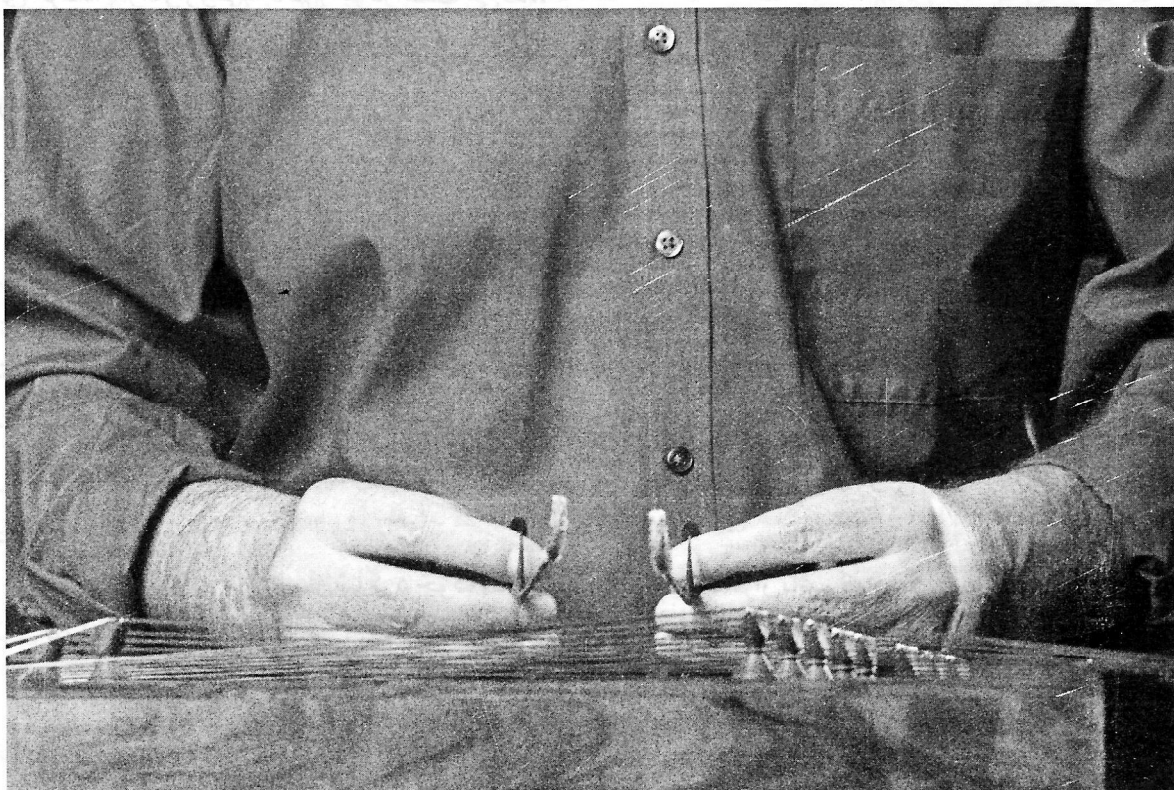
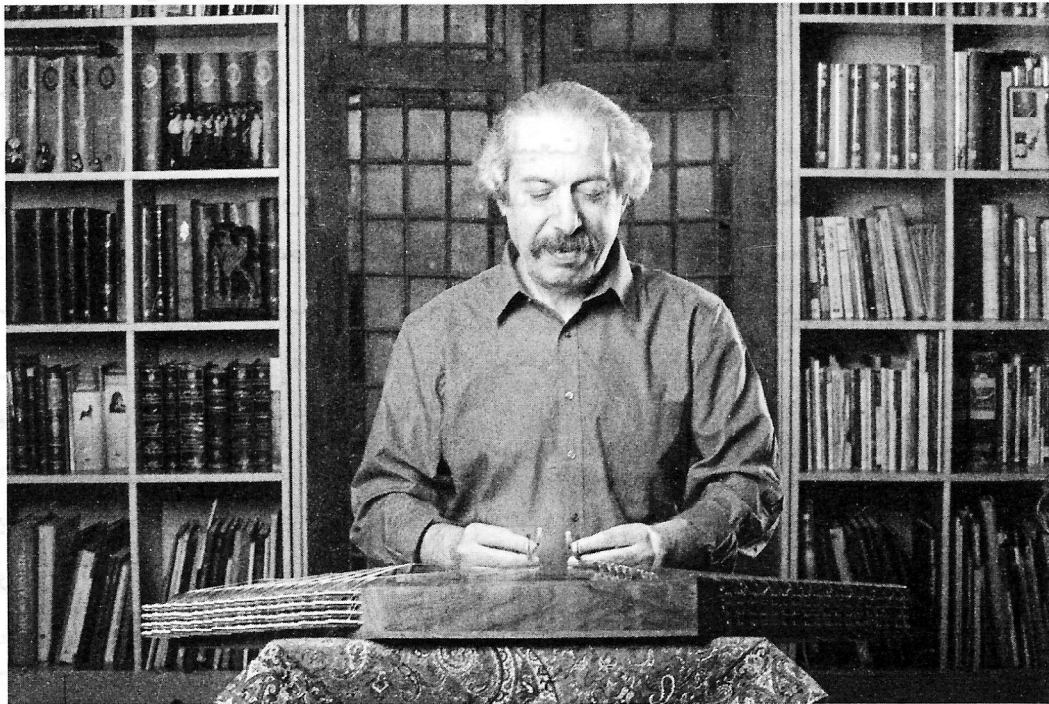
نکته مهم دیگر این که قطعات و ملودی‌های این کتاب به نحوی تنظیم شده‌اند که هنرجو برای تمرین آنها نیاز به تغییر کوک ساز ندارد. و بالاخره این نکته قابل اشاره است که بعضی از قطعات این کتاب به صورت ساده‌تر از اصل آن به رشته تحریر در آمده‌اند تا به این ترتیب، پیشرفت تمرینی هنرجو از هر نظر تسهیل گردد و در ابتدای کار با هیچ مشکل غامض و پیچیده‌ای مواجه نشود.

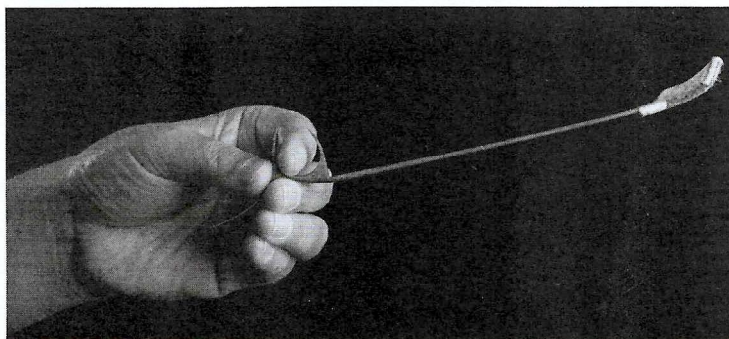
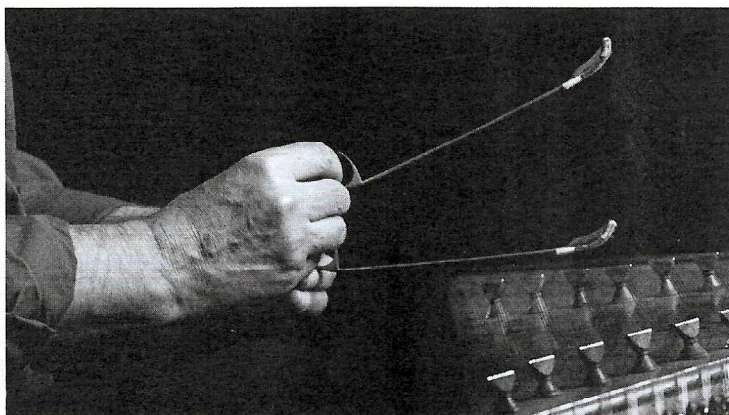
در این جا بر خود لازم می‌دانم از شاگرد خود، آقای یاور معینی سپاسگزار باشم که در گردآوری و آوانگاری قطعات این مجموعه از هیچ تلاشی دریغ نورزیده است.

پشنگ کامکار

تیرماه ۱۳۷۳

«طرز نشستن پشت ساز و دست گرفتن مضراب»

«ساختمان سنتور»

سنتور دارای یک جعبه دوزنقه‌ای شکل و تو خالی، موسوم به جعبه رزنانس (تشدید کننده) است که از چوب ساخته می‌شود.

داخل این جعبه چهارالی پنج قطعه چوب استوانه‌ای شکل بین صفحه رو و زیر به نام «پل» به صورت عمود قرار می‌گیرد. چوبهای رو و زیر سنتور را «صفحه» می‌گویند. در دو سمت راست و چپ صفحه رو، دو قطعه چوب به نام «شیطانک» که روی هر کدام مفتولی فلزی قرار دارد، نصب می‌شود. بر روی صفحه سمت راست کلاف، مفتولهایی ضخیم به نام «گوشی» و بر روی صفحه سمت چپ کلاف، مفتولهای باریکتری به اسم سیم‌گیر وجود دارد. بر روی سطح فوقانی، دو ردیف خرک ۹ تایی از جنس چوب قرار دارد بر روی ردیف راست که نزدیکتر به کناره راست ساز است سیم‌های زرد و بر روی ردیف چپ که کمی بیشتر با کناره چپ فاصله دارد سیم‌های سفید بسته می‌شوند و روی هر خرک چه زرد و چه سفید چهار رشته سیم هم کوک و هم صدا عبور می‌کنند روی تمامی خرکها هم مفتولهای فلزی قرار می‌گیرند فاصله بین خرک‌های ردیف چپ تا شیطانک سمت چپ را «پشت خرک» می‌نامند.

برای کوک کردن ساز وسیله‌ای فلزی به اسم «کلید» لازم است که به وسیله آن گوشی‌ها را به راست یا چپ می‌چرخانند.

برای نواختن ساز از دو قطعه چوب به نام «مضرب» استفاده می‌کنیم. مضرب از سه قسمت تشکیل شده: سرمضرب، ساقه مضرب و حلقه مضرب، که انگشت اشاره یا سبابه در داخل حلقه و انگشت شست در گودی مضرب و سه انگشت دیگر چسبیده زیر هم قرار می‌گیرند و از طریق میج به روی سیمها ضربه فرود می‌آوریم. بهترین مکان برای فرود آوردن مضربها بر روی سیمهای سنتور، فاصله چهار سانتیمتری خرکهاست.

«مختصری از موسیقی نظری»

نت‌های موسیقی ^(۱) علاماتی هستند که صداها را موسیقی به وسیله آنها مشخص و نوشته می‌شوند

■ اسامی نت‌های موسیقی :

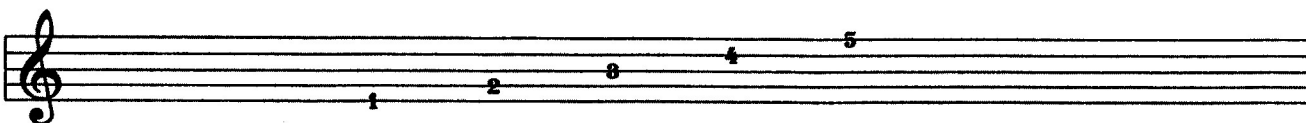
اسامی نت‌های موسیقی در بعضی از کشورهای جهان باهم تفاوت دارد، در هر حال این اسامی از چپ به راست خوانده می‌شود.

در ایران و بیشتر کشورهای جهان، اسامی نت‌های موسیقی را مانند نوع اول به کار می‌برند ولی در انگلستان و آمریکا و آلمان از نوع دوم استفاده می‌کنند ^(۲).

DO	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	نوع اول:
دو	ر	می	فا	سل	لا	سی	
C	D	E	F	G	A	B	نوع دوم:

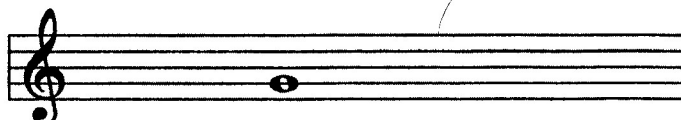
■ خطوط حامل :

پنج خط افقی و موازی با فواصل معین که نت‌ها را در رو یا میان خطوط آن می‌نویسند و از هم تشخیص می‌دهند، حامل گویند. خطوط حامل را از پائین به بالا می‌شمارند.

■ کلید:

علامتی است که در سمت چپ پنج خط حامل قرار می‌گیرد و نام و موقعیت صدای نت‌ها را تعیین می‌کند. در موسیقی کلیدهای مختلفی به کار برده می‌شود. اما برای آموزش سنتور معمولاً از «کلید سل» استفاده می‌شود. بدین ترتیب نتی که بر روی خط دوم حامل قرار گرفته باشد سل نامیده می‌شود و بقیه نت‌ها به نسبت نت مذکور شناخته می‌شوند.

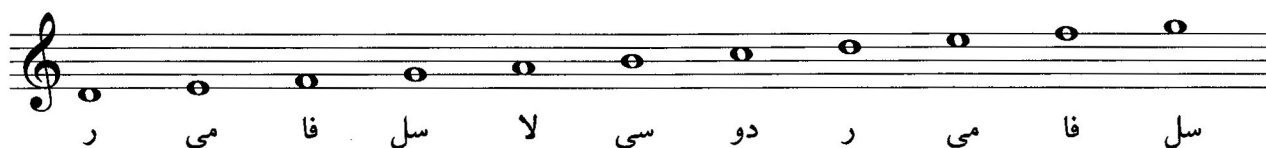

نت سل کلید سل

Note-۱

۲- در آلمان B برای نت سی بمل و H برای نت سی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

به وسیله پنج خط حامل، یازده نت شناخته می‌شود که بعضی از آنها بر روی خطوط و بعضی در میان خطوط حامل جای گرفته‌اند، به ترتیبی که در شکل زیر مشاهده می‌شود.

هرگاه نت‌ها از بالا و پایین حامل تجاوز کنند با استفاده از خطوط کوچک و موازی با پنج خط حامل که آنها را «خطوط اضافه» می‌نامند، نوشته می‌شوند. نام نت‌ها با خطوط اضافه در بالا و پایین حامل در شکل زیر مشخص شده است.

توجه: لازم به توضیح است که نت‌های موسیقی در بالا و پایین حامل محدود به همین تعداد نبوده و در اینجا فقط نت‌های مورد استفاده برای سنتور نوشته شده است.

■ وسعت صدای سنتور ۹ خرک:

وسعت صدای این سنتور در حدود سه اکتاو است.

سیم‌های زرد

سیم‌های سفید

سیم‌های پشت خرک

نحوه شناسایی نت‌های موسیقی در سنتور:

در سنتور سه موقعیت برای اجرای نت‌های موسیقی موجود است که آنها را به ترتیب «پوزیسیون اول» (سیم‌های زرد)، «پوزیسیون دوم» (سیم‌های سفید) و «پوزیسیون سوم» (سیم‌های پشت خرک) می‌نامند. خرک‌های سنتور را از پائین به بالا می‌شمارند و نام خرک‌های هم ردیف معمولاً یکی است، برای مثال خرک دوم سیم‌های زرد و سفید و پشت خرک «فا» نامیده می‌شود و خرک سوم زرد و سفید و پشت خرک همگی «سل» نامیده می‌شوند.

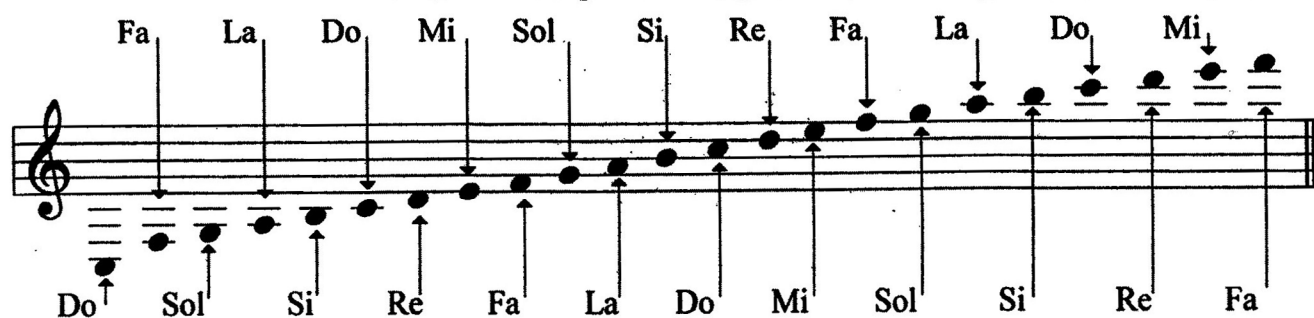
خرک‌های اول تا نهم پوزیسیون اول، دوم و سوم به ترتیب از «می» تا «فا» نام دارد. توجه: خرک اول سیم‌های زرد (نت می) می‌تواند متغیر باشد. مثلاً دو، ر، سی و غیره البته در این مجموعه خرک اول سیم‌های زرد نت دو با چهار خط اضافه پائین حامل کوک می‌شود.

خرک اول	خرک دوم	خرک سوم	خرک چهارم	خرک پنجم	خرک ششم	خرک هفتم	خرک هشتم	خرک نهم
می	فا	سل	لا	سی	دو	ر	می	فا

- نت‌های پوزیسیون اول به ترتیب از خرک اول (پائین به بالا) «دو، فا، سل، لا، سی، دو، ر، می، فا» نام دارند.
 - نت‌های داخل حامل، روی سیم‌های سفید اجرا می‌شوند.
 - نت‌های با خطوط اضافه پائین حامل که شامل اصوات بم می‌باشند روی سیم‌های زرد اجرا می‌شوند.
 - نت‌های با خطوط اضافه بالای حامل که شامل اصوات زیر می‌باشند روی سیم‌های پشت خرک اجرا می‌شوند.
- بدین ترتیب: سیم‌های زرد از خرک اول با نت «دو» با چهار خط اضافه پائین حامل شروع شده و در خرک نهم به نت «فا» بین خط اول و دوم حامل ختم می‌شوند.
- سیم‌های سفید از خرک اول با نت «می» روی خط اول حامل شروع و در خرک نهم به نت «فا» روی خط پنجم حامل ختم می‌شوند.
- سیم‌های پشت خرک از خرک اول با نت «می» بین خط چهارم و پنجم حامل شروع و در خرک نهم به نت «فا» با ۳ خط اضافه بالای حامل ختم می‌گردد.
- نت «می» روی خط اول حامل یا از خرک هشتم زرد استفاده می‌کنیم یا از خرک اول سیم‌های سفید پوزیسیون دوم چنانچه علامت (کرن) «p» پشت نت «می» قرار گیرد از خرک اول سیم‌های سفید و گرنه خرک هشتم سیم‌های زرد.
 - نت «می» بین خط چهارم و پنجم حامل اگر پشت آن علامت (کرن) «p» داشت از خرک اول سیم‌های پشت خرک اگر نداشت از خرک هشتم سیم‌های سفید استفاده می‌شود.
 - نت «فا» بین خط اول و دوم حامل یا از خرک نهم سیم‌های زرد استفاده می‌شود یا از خرک دوم سیم‌های سفید پوزیسیون دوم اگر عدد 9 روی فا باشد از خرک نهم سیم‌های زرد و در غیر این صورت از خرک دوم سیم‌های سفید پوزیسیون دوم.
 - نت فا روی خط پنجم حامل یا از خرک نهم سیم‌های سفید پوزیسیون دوم و یا از خرک دوم سیم‌های پشت خرک پوزیسیون سوم استفاده می‌شود.

اگر عدد 9 روی این نت «فا» باشد از خرک نهم سیم‌های سفید پزیسیون دوم و در غیراین صورت از خرک دوم سیم‌های پشت خرک استفاده می‌شود.

توجه: در علامات ترکیبی قطعات این مجموعه که بلافاصله بعد از کلیدسل نوشته شده، علامت نت می «بمل» می‌باشد، در نتیجه ذکر مجدد علامت «بمل» و یا عدد 8 قبل از نت‌های «می» الزامی نیست. مجموعه نت‌های موسیقی که در سنتور بکار می‌روند در شکل زیر دیده می‌شود.

اشکال مختلف نت‌ها:

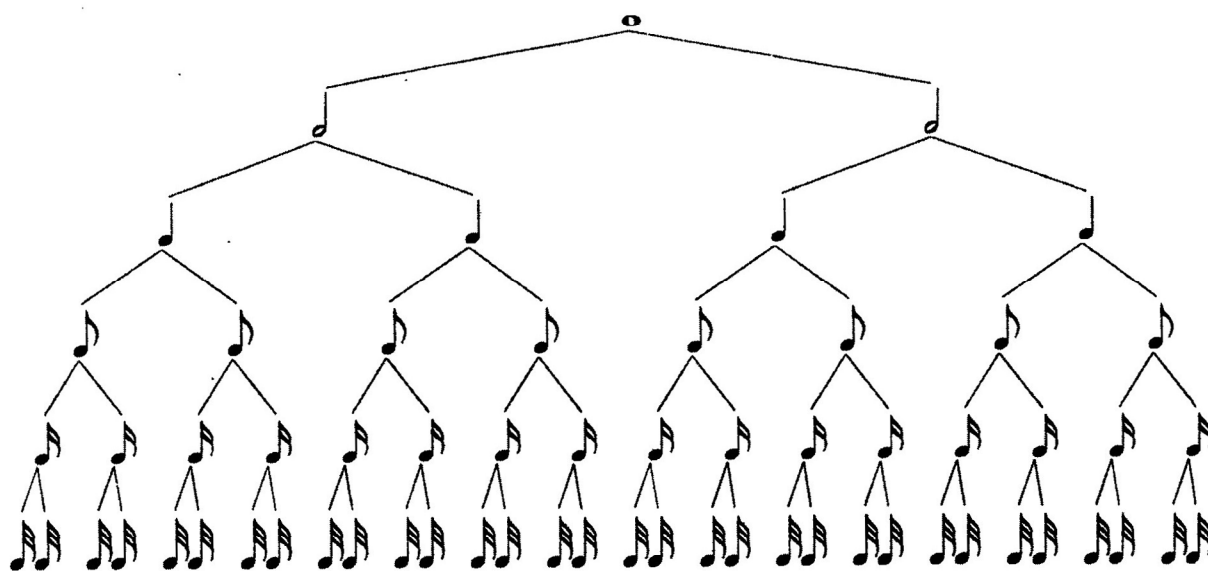
در موسیقی، ارزش زمانی همه نت‌ها یکسان نیست، بعضی کشیده‌تر و بعضی مقطع و کوتاه است. شکل نت، کشش زمانی نت‌ها را بیان می‌نماید. برای تعیین امتداد کشش اصوات و سکوتها اشکال گوناگونی بکار می‌رود مطابق اشکال زیر:

□ ارزش زمانی گرد، دو برابر سفید می‌باشد و سفید نیز، دو برابر سیاه است. و به همین ترتیب، سیاه دو برابر چنگ و چنگ دو برابر دولاچنگ و دولاچنگ دو برابر سه‌لاچنگ می‌باشد.

حال اگر ارزش زمانی گرد را یک دقیقه فرض کنیم، کشش سفید نیم دقیقه، سیاه $\frac{1}{4}$ دقیقه، چنگ $\frac{1}{8}$ دقیقه، دولاچنگ $\frac{1}{16}$ دقیقه و بالاخره کشش سه‌لاچنگ $\frac{1}{32}$ دقیقه خواهد بود.

«نموداری از کشش نت‌ها و ارزش آنها نسبت به یکدیگر»

توجه : هرگاه تعداد چنگ، دولاچنگ، و سه لاچنگ یکی باشد، تنها نوشته می شود ولی اگر بیشتر از یکی و پی در پی باشند، معمولاً آنها را به صورت گروهی می نویسند.

شکل سکوت ها و کشش آنها:

ارزش زمانی سکوتها در موسیقی با ارزش نت هم نام آن سکوت ها برابر است یعنی اگر نت گرد ۴ ثانیه امتداد یابد سکوت گرد نیز ۴ ثانیه طول می کشد.

علامت سکوت گرد و سفید مستطیلی است به ترتیب، پائین خط چهارم و بالای خط سوم حامل و علامت بقیه سکوت ها محل معینی روی خطوط حامل ندارند و شکل آنها معرف ارزش زمانی آنها خواهد بود.

میزان :

هر قطعه موسیقی از نظر زمان به قسمت های مساوی تقسیم می شود که هر یک از آن قسمت ها را میزان و خط قائمی که آنها را از هم جدا می کند، خط میزان گویند.

هر میزان ممکن است از دو یا سه یا چهار قسمت مساوی تشکیل شود که آن قسمت ها را ضرب گویند. به طور خلاصه تقسیمات مساوی یک میزان را ضرب گویند.

معمول ترین میزانها عبارتند از دوضربی، سه ضربی و چهار ضربی.

انواع میزانها:

۱ - میزانهای ساده

۲ - میزانهای ترکیبی

۳ - میزانهای لنگ یا مختلط

۱ - میزانهای ساده :

میزانهایی هستند که هر ضرب آنها به طور طبیعی قابل تقسیم به اعداد ۲، ۴، ۸ و ... بوده و به عبارت دیگر دارای تقسیمات دوتایی هستند.

در میزانهای ساده عدد کسری که بعد از کلید قرار می گیرد، صورت کسر معرف تعداد ضرب های میزان و مخرج کسر معرف کشش هر ضرب است.

$\frac{4}{4}$ یا C : گاهی اوقات میزان $\frac{4}{4}$ را با علامت C نشان می دهند.

مثال :

میزان $\frac{7}{4}$ که از دو میزان $\frac{3}{4}$ و $\frac{4}{4}$ درست شده است .
یا

میزان $\frac{5}{4}$ که از دو میزان $\frac{3}{4}$ و $\frac{2}{4}$ درست شده است .
یا

میزان $\frac{7}{8}$ که از دو میزان $\frac{3}{8}$ و $\frac{4}{8}$ درست شده است .

نت‌های زینت:

نت‌های کوچکی هستند که جزء ضرب محسوب نمی‌شوند و با سرعت و چسبیده به نت اصلی اجرا می‌گردند.

خط اتصال:

خطی است منحنی که پائین یا بالای دو یا چند نت غیر هم نام قرار می‌گیرد و صدای آنها را به هم چسبیده و یک نفس می‌کند.

خط اتحاد:

خطی است منحنی که پائین یا بالای دو یا چند نت هم نام قرار می‌گیرد و صدای آنها را با هم متحد می‌کند.

تریوله:

هرگاه هر ضرب میزان ساده را به جای تقسیمات دو تایی به سه قسمت مساوی تقسیم کنیم حالتی به وجود می‌آید که به آن «سه بر دو» می‌گویند و علامت آن عدد 3 است که در پائین یا بالای نت وسطی قرار می‌گیرد و در این حالت زمان و ارزش سه نت «تریوله» با زمان و ارزش دو نت طبیعی برابر است.

دوئوله:

درست عکس تریوله است. یعنی هرگاه ضرب‌هایی که بطور طبیعی تقسیمات سه تایی دارند، به 2 و یا چهار قسمت مساوی تقسیم شوند، حالتی به وجود می‌آید که اصطلاحاً به آن «دوئوله» یا دوبرسه گویند. در این حالت عدد 2 پائین یا بالای نت‌ها گذاشته می‌شود.

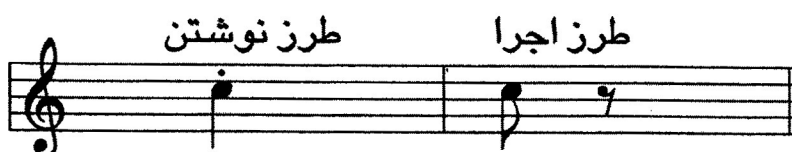

نقطه:

هرگاه سمت راست نت و یا سکوتی، یک نقطه قرار گیرد، نصف کشش آن نت یا سکوت به ارزش آن اضافه می شود. فرض کنید نت گرد ۴ ثانیه طول بکشد در این صورت نت گرد نقطه دار ۶ ثانیه امتداد خواهد یافت.

هرگاه نقطه زیر و یا روی نتی قرار گیرد آن نت مقطع و بریده اجرا می شود ولی در سنتور فقط با یک ضربه راست یا چپ نواخته می شود و بقیه کشش آن نت سکوت خواهد بود.

هرگاه نقطه داخل یک کمان « $\curvearrowright$ » گذاشته شود به آن نقطه توقف گویند و در این صورت کشش آن نت و یا سکوت به دلخواه نوازنده خواهد بود.

دولاخت:

خطوطی هستند که در انتهای یک قطعه قرار می گیرند و نشانگر پایان قطعه می باشند

دولاخت شامل دو خط نازک و ضخیم می باشد.

علامات برگشت یا تکرار:

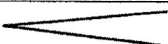
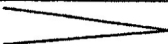

توجه: اگر یکی از علامات م (کرن) ب (بمل) # (سری) (دیز) ب (بکار) قبل از نتی قرار گیرند، موجب تغییراتی در صدای آن نت خواهند شد.

- Diesis # صدای نت را نیم پرده زیر می کند.
 Bemolle b صدای نت را نیم پرده بم می کند.
 Sori # صدای نت را ربع پرده زیر می کند.
 Koron م صدای نت را ربع پرده بم می کند.
 Becarre ب تاثیر علامات قبلی را خشی کرده و صدای نت را به حالت طبیعی باز می گرداند.

«جدول علامات و واژه‌های موسیقی»

شماره	واژه‌ها و علائم موسیقی		معنی و مفهوم
۱	لارگو	Largo	سرعت سنگین ۴۰ - ۶۰ ضربه در دقیقه
۲	لارگتو	Larghetto	سرعت کمی تندتر از سنگین ۶۰ - ۶۶ ضربه در دقیقه
۳	آندانته	Andante	سرعت آرام و روان ۷۶ - ۱۰۸ ضربه در دقیقه
۴	مدراتو	Moderato	سرعت متوسط ۱۰۸ - ۱۲۰ ضربه در دقیقه
۵	داکاپو	D.C	به معنی برگشت به اول، وقطعه را دوباره نواختن است
۶	پیانو	P	مخفف Piano ضعیف
۷	فورته	f	مخفف Forte قوی
۸	تریل	tr	مخفف Trill به معنی ریز با همان نت و نت بالاتر
۹	فاین	Fine	به معنی پایان قطعه
۱۰	آل فاین	D.S.Al fine	قطعه را از علامت تکرار و تا علامت Fine ادامه دهید
۱۱	سینویاسگنو	Segno	علامت تکرار است بین میزانهای مابین دو علامت
۱۲	ترمولو	T	مخفف Tremolo به معنی مضاربهای پی در پی ریز
۱۳	کرشدو	Crescendo	به تدریج صدا را قوی کردن
۱۴	دکرشدو	Decrescendo	به تدریج صدا را ضعیف کردن
۱۵	ریتارداندو	Rit	مخفف Ritardando به تدریج ریتم را کند کردن
۱۶	تاکت	Takt	قسمت‌های برابر از نظر زمانی و با تعداد ضرب‌های معین
۱۷	تاکت‌استریخ	Taktstrich	به معنی «خط میزان» خط‌هایی عمودی بر پنج خط حامل هستند
۱۸	8...		هرگاه این علامت زیر یک نت یا چند نت قرار گیرد آن نت‌ها در یک اکتاو بم‌تر اجرا می‌شود و اگر بالای نت نوشته شود یک اکتاو بالاتر اجرا می‌شود.
۱۹	استاکاتو	Staccato	روی هر نتی قرار گیرد، مقطع یا تک اجرا می‌شود .
۲۰	نقطه توقف	Fermato	کشش طبیعی نت بیشتر از حد معمول خواهد شد
۲۱	آکسان	Accent	محکم، قوی و علامت تشدید است >
۲۲	مترونوم	Metronome	دستگاهی است که مانند ساعت کوک می‌شود و نوع الکترونیکی آن هم وجود دارد که قادر است ضربه‌هایی برابر و ریتمی یک نواخت حاصل کند. شماره‌های بالای تمام قطعات این کتاب باید باین دستگاه تنظیم شود، مثلاً نوشته شده 60=♩، در این صورت مترونم را روی شماره 60 تنظیم کرده و قطعه را با سرعتی اجرا کنید که هر ضرب آن با هر ضربه مترونم هماهنگ و همزمان شود. توجه: چنانچه مترونم در دسترس نباشد، می‌توان با یک محاسبه ساده و ذهنی به طور تقریبی سرعت ذکر شده را بدست آورد. مثلاً اگر نوشته شده 60=♩، یعنی کشش هر سیاه برابر با یک ثانیه و 120=♩، یعنی کشش هر سیاه نیم ثانیه و به همین ترتیب می‌توان حدود تقریبی سرعت‌های ذکر شده را تعیین نمود.

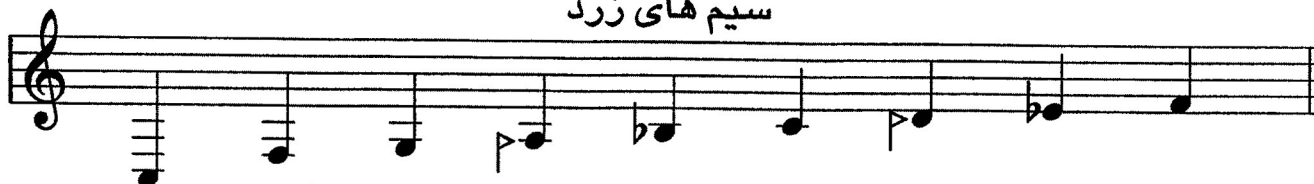
«چند توضیح ضروری در مورد شیوه مضراب زدن و نکات مهم»

- ۱- ارتفاع میز سنتور باید به اندازه‌ای باشد که بازو و ساعد یک زاویه قائمه تشکیل دهند و به موازات بدن قرار گیرند.
- ۲- مقابل سنتور بنشینید به طوری که به همه سطح سنتور مسلط بوده و برای مضراب زدن به سیم‌های زرد و سفید و پشت خرک ناگزیر نباشید جای خود را به این طرف و آن طرف تغییر دهید.
- ۳- حلقه مضراب را باید توسط سه انگشت شست و سبابه و میانی محکم بگیرید به طوری که حلقه مضراب از بنداول انگشت تجاوز نکند و دقت نمایید تا دو انگشت چهارم و پنجم هر دو پشت سر هم واقع شده و به زیر انگشت میانی بچسبند.
- ۴- محل فرود آوردن سر مضراب حدوداً ۳ الی ۴ سانتیمتری خرکهاست، دقت کنید که مضراب‌ها را خیلی نزدیک و یا دورتر از خرکها فرود نیاورید.
- ۵- حرکت مچ به هنگام مضراب زدن بهتراست شبیه حرکت دستی باشد که در حال چرخاندن یک شیئی دوار است و حتی الامکان از حرکت خشک مچ و یا ساعد پرهیزید.
- ۶- مضرابها باید مانند توپی که به زمین می افتد و به سمت بالا باز می گردد نواخته شوند و دقت نمائید که مضراب‌ها ضمن اینکه نباید به سیم‌های بالا و پائین تر از نت مورد نظر اصابت کند، پس از فرود آمدن بلافاصله بالا بیاید. (به سیم‌ها نچسبد)
- ۷- به خاطر داشته باشید که هرگز دست راست و چپ برای تغییر پوزیسیون از روی هم نمی‌گذرند.
- ۸- از عجولانه مضراب زدن پرهیزید و مضراب‌ها را ضمن شمارش صحیح و آهسته با متانت و بدون شتاب فرود آورید.
- ۹- چون سیم‌های سفید مسلط بر سیم‌های زرد بسته شده‌اند، به هنگام جفت مضراب زدن روی سیم‌های زرد و سفید، دست چپ باید کمی جلوتر از دست راست قرار گیرد.
- ۱۰- برای این که صدای ساز لطیف‌تر به گوش برسد، بهتر است سر مضراب‌ها را با دو قطعه نمد و یا پارچه ضخیم بپوشانید بطوریکه مضراب‌ها خیلی سنگین نشوند.

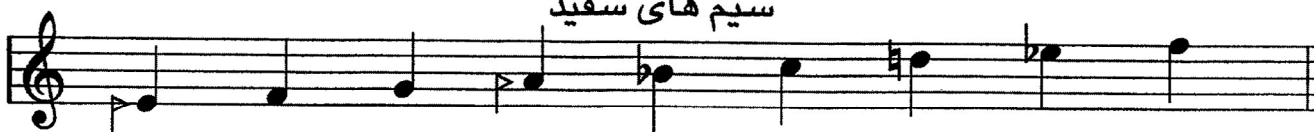
«کوک ساز برای اجرای قطعات این مجموعه»

برای اجرای قطعات این مجموعه، باید سنتور را دستگاه شور «سل» کوک نمود.
لازم به یادآوری است که کوک خرک اول سیم‌های زرد برای اجرای قطعات این کتاب نت «دو» با چهار خط اضافه
پائین حامل بوده و یک اکتاو بم‌تر از نت «دو» خرک ششم سیم‌های زرد صدا می‌دهد.

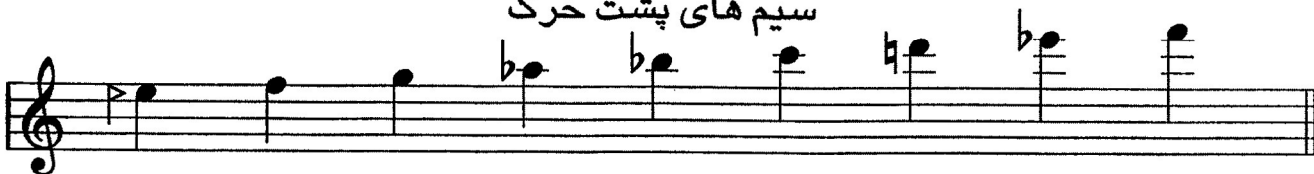
سیم‌های زرد

سیم‌های سفید

سیم‌های پشت خرک

توضیح: نت‌هایی که قبل از آنها علامتی ذکر نشده، همگی «بکار» هستند.

«تمرینات مضراب»

این تمرینات را ابتدا با مضراب بر روی بالش نرم اجرا نمائید تا دستتان به مضراب زدن و شمارش صحیح عادت نموده و آنگاه برای تنوع همین تمرین‌ها را می‌توان روی ساز اجرا نمود.

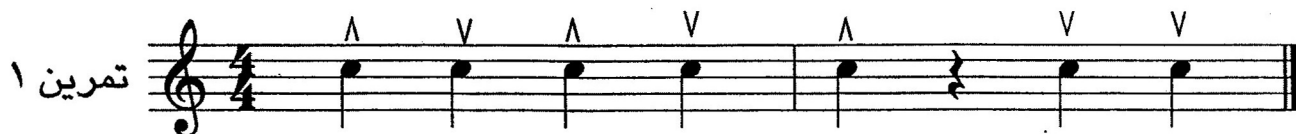
مثلاً مضراب‌های دست راست بر روی سیم‌های زرد و مضراب‌های دست چپ بر روی سیم‌های سفید. بهتر است اگر دست راست روی نت سل سیم زرد بود، دست چپ هم روی نت سل سیم سفید باشد و بعد می‌توانید به همان شکل نت‌ها را عوض کنید مثلاً دست راست روی نت «دو» سیم زرد و دست چپ روی نت «دو» سیم سفید و غیره.

«۸» علامت دست راست

«۷» علامت دست چپ

توجه: دقت نمائید که شمارش آهسته و با فواصل زمانی یکسان بوده و با صدای بلند بشمارید و هر تمرین را جداگانه بارها و بدون وقفه اجرا نمائید.

لازم به توضیح است که این تمرین‌ها را خیلی کند و آهسته اجرا نمائید.

تمرین گرد

♩ = 80 Andante

1

بشمارید 1 2 3 4 یک میزان خط میزان

- هر میزان « $\frac{4}{4}$ » دارای چهار ضرب است که هر ضرب آن یک سیاه می باشد و برای هر ضرب، یک شماره می شماریم.
- « $\wedge$ » علامت مضرب راست و « $\vee$ » علامت مضرب چپ است.
- علامت « m » و « b » که بعد از کلید سل قرار گرفته اند، علامت ترکیبی نامیده می شود.
- مفهوم نقطه هایی که زیر نت ها گذاشته شده (نقطه استاکاتو) این است که صدای نت، مقطع و بریده باشد و فقط با یک مضرب اجرا می شود.
- تمامی نت های «می» در قطعات این کتاب، روی خرک های هشتم اجرا می شود مگر آنکه علامت « m » قبل از آن قرار گیرد که در این صورت از خرک اول پزیسیون دوم و سوم استفاده می شود.

تمرین سیاه و گرد

♩ = 60 **Largo**

2

□ در قطعات این کتاب تمام نت‌های گرد و سفید و سیاه و سیاه نقطه دار با یک مضرب راست یا چپ نواخته می‌شوند
 غیر از نت‌هایی که علامت «T» یا «tr» دارند.
 □ نت‌هایی که علامت مضرب ندارند با دست راست اجرا می‌شوند.

قطعه‌ای در بیات ترک

♩ = 80 **Andante**

3

□ تمامی نت‌های «فا» در قطعات این کتاب، روی خرک‌های دوم اجرا می‌شود مگر آنکه علامت «9» بالای نت نوشته باشد که در این صورت از خرک‌های نهم استفاده می‌شود.

قطعه‌ای در افشاری

$\text{♩} = 80$ Andante

په‌پو سلیمانی (ترانه کردی کرمانشاهی)

$\text{♩} = 80$ Andante

■ علامتی که در انتهای قطعه دیده می‌شود، دولاخت تکرار نام دارد با رسیدن به این نشانه، باید قطعه را از نشانه قبلی تکرار نمود و چنانچه در میزان‌های قبلی این نشانه وجود نداشت، قطعه از ابتدا باید تکرار شود. (مانند درس شماره ۵)

■ به میزان $\frac{4}{4}$ آلابرو بزرگ (Alla breve) می‌گویند و آن را با علامت C نشان می‌دهند. (به میزان $\frac{2}{2}$ آلابرو کوچک می‌گویند و آن را با علامت C نشان می‌دهند).

■ در صورتی که صدا را خفه نکنیم و یا ریز اجرا نکنیم، با توجه به ماندگاری طنین صدا در ستور، اجرای نت سفید مانند اجرای یک سیاه و سکوت سیاه است. ($\text{♩} = \text{♩}$)

مقدمه سرود سپیده بصورت مقدماتی

♩ = 60 Largo

6

تکرار یک میزان

Fine

قطعه‌ای در افشاری

♩ = 60 Largo

7

شعر

جواب

Fine

دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا
روزی تفقدی کن درویش بینوارا

دل می‌رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را
ای صاحب کرامت شکرانه سلامت

قطعه‌ای در ماهور

$\text{♩} = 60$ **Largo**

8

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

Fine

موسیقی ملل

$\text{♩} = 60$ **Largo**

9

1 2 3 4 1 2 3 4

Fine

اسمر یارم جوانه (ترانه کردی)

♩ = 60 **Largo**

شعر

10

Fine

□ مفهوم علامت «X» این است که هر دو مضرب چپ و راست، هم زمان روی سیم‌ها فرود آیند.

هزار یارم به هر تو یارمی هر تو یاره که ی وفادارمی
(اسمر یارم جوانه وک مانگی تابانه اسمر اسمر) ۲

ریحان (ترانه آذربایجانی)

♩ = 60 **Largo**

شعر

11

D.C.

1 2 3 4

□ «D.C.» (داکاپو) به معنی تکرار قطعه از ابتدا می باشد.

□ هرگاه ضرب قوی یا نیمه قوی یک میزان سکوت باشد و نت‌ها در ضرب ضعیف قرار بگیرند، این حالت را ضد ضرب گویند.

قطعه‌ای در بیات ترک

♩ = 60 **Largo**

12

ربابه جان (ترانه‌مازندرانی)

♩ = 60 **Largo**

13

شعر

تمرین فواصل منفصل و متصل

♩ = 60 Largo

14

□ هرگاه بالای نتی علامت « $\curvearrowright$ » (نقطه توقف) قرار گیرد مفهوم آن این است که کشش آن نت به دلخواه می تواند افزایش یابد.

□ در موسیقی اختلاف زیر و بمی یا نسبت تواتر (تعداد ارتعاشات سیم در یک ثانیه) میان دو صدا را فاصله گویند. فاصله دو نت پی در پی را متصل و غیر از آن را منفصل می نامند.
در سطر آخر نت های پی در پی با فواصل سوم، تشکیل آرپژ داده اند.

موسیقی ملل

♩ = 60 Largo

15

عروسک جون (اثر: ثمین باغچه بان)

♩ = 60 Largo

16

شعر

1 , 2 , 3 ,

کسبوتر شی عروسک
رو بوم ما بشینی

دلم می خواد تو خواب ناز
از روی اون ایوون پاشی

کنار چشمه سارون
روپونه ها بشینی

گلپونه شی، دردونه شی
شاپرک شی، عروسک جون

□ هر میزان « $\frac{3}{4}$ » دارای سه ضرب است که هر ضرب آن یک سیاه می باشد.

□ هر سیاه قابلیت تقسیم به اجزاء کوچکتر (مانند چنگ، دولاچنگ و...) را نیز دارد، در این صورت برای هر سیاه یک شماره همراه با یک لفظ «و» در نظر می گیریم تا موقعیت چنگ ها نیز در شمارش، بدقت مشخص شود.

ترن قشنگ من (اثر: ثمین باغچه بان)

♩ = 66 **Larghetto**

17

شعر

1 , 2 ,

جواب

شعر

Fine

ترنم تَن میره، تَن میره، تَن میره.
شی فو، شی فو، دود.

ترنم قشنگه، توش پراز پلنگه.
شی فو، شی فو، دود، دود.

ترنم تو کوهه، تو دشته، تو راهه.
شی فو، شی فو، دود.

روتاق ترنم یه آهو نشسته.
شی فو، شی فو، دود، دود.

□ هر میزان « $\frac{2}{4}$ » دارای دو ضرب است که هر ضرب آن یک سیاه می باشد و چنانچه قطعه دارای تقسیمات چنگ باشد برای هر سیاه، یک شماره همراه با لفظ «و» در نظر گرفته می شود.

□ قطعه فوق در اصل فقط در یک مایه نوشته شده است اما در اینجا به منظور بسط و گسترش قطعه، ابتدا از مایه «ماهور می بمل» نوشته شده و سپس با یک فرود به مایه «ماهور سی بمل» منتقل می شود.

لیلی لیلی (ترانه کردی)

$\text{♩} = 76$ Adagio

18

شعر

جواب

D.C.

□ علامت مضربهای چپ در سه میزان آخر قطعه حذف شده‌اند و علت حذف این علامت، وجود نمونه مشابه والگوهای یکسان در میزان‌های پیشین است. در این صورت نیازی به ذکر علامت مضرب نخواهد بود.

پروانه (موسیقی ملل)

$\text{♩} = 76$ Adagio

19

شعر

جواب

شعر

I.

II.

9

I.

II.

Fine

بهاره، پروانه، رو گلها خونه داره . به هر جا میرسه، شادی با خود میاره

□ علاماتی که در طرفین دولاخت تکرار دیده می‌شود، «ولت» نامیده می‌شود و به این معنی است که بار اول ولت I. و بار دوم ولت II. اجرا شود.

پیش در آمد مقدماتی شور

Larghetto $\text{♩} = 66$

20

■ علامت‌های عرضی (مانند ۲ و ۵) از لحظه کاربرد تا پایان همان میزان، روی نت‌ها تاثیر می‌گذارند و چنانچه بعد از علامت مذکور تا پایان همان میزان، نت مورد نظر وجود داشته باشد، نیازی به ذکر مجدد علامت نیست. البته اگر همان نت در اکتاوهای دیگر بیاید، علامت تغییردهنده باید نوشته شود. مانند نت‌های «می» در میزان ماقبل آخر. علامت ۵ در میزان‌های دوم خط سوم و میزان آخر خط چهارم به صورت احتیاطی آمده است، اگر نمی‌آمد باز هم نت‌های «می»، بمل بودند.

■ هنرجویانی که توانایی دارند دولاچنگ بنوازند، نت‌های سفید درس بالا را به صورت زیر بنوازند:

■ در ردیف موسیقی سازی، قطعه‌ای به نام رنگ فرح در دستگاه همایون نواخته می‌شود که وزن و حالت درس شماره ۲۰ تا حدودی به آن شباهت دارد و به منظور آشنا شدن با این وزن در این مجموعه گنجانده شده است.

مرغ سبز زیبا (اثر: بلا بارتوک - آهنگساز مجار)

♩ = 66 **Larghetto**

21 مقدمه

شعر

D.C.

شعر: منوچهر آتشی

یک مرغ سبز زیبا، رو بام مانشته

مرغ قشنگ غمگین، اون نوک سرخو واکن

خسته و گیج و تنها، نوک بالش شکسته

انگاردلت به جانست، به باغ مانیکاکن

توپ سفید (اثر: حسن رادمرد)

♩ = 66 **Larghetto**

22

شعر

شعر: ابراهیم صفایی

حالا من می‌خوام برم به بازی
بازی می‌کنیم بایه دونه توپ
از جا می‌پره، میره رو هوا
(یک و دو و سه و چار و پنج و شش) ۲

توپ سفیدم، قشنگی و نازی
بازی چه خوبه با بچه‌های خوب
چون پرت می‌کنم توپ سفیدم را
قل قل می‌خوره تو زمین ورزش

این آهنگ اجراهای مختلفی دارد که باهم، اندکی تفاوت دارند در این کتاب به صورت فوق برای سنتور تنظیم

شده است

آدم برفی (اثر: ثمین باغچه بان)

♩ = 66 **Larghetto**

23

شعر

1 , 2 , 3 , 4 ,

1 , 2 , 3 ,

1 , 2 , 3 ,

D.C.

1 , 2 , 3 ,

بس که نون پخته، آتیش گرفته
بارون فروردین، برفهارو شسته

این آدم برفی، جلوی تنور
کی دیده که برف، آتیش بگیره

□ خطوط منحنی که دو یا چند نت غیر همنام را به هم وصل می‌کند «خط اتصال» نامیده می‌شود. این خط نت‌ها را به هم پیوسته می‌کند و اگر چنانچه قطعه‌ای همراه با کلام باشد نت‌هایی که خط اتصال داشته باشند، فقط یک سیلاب شعری را در برمی‌گیرند.

□ به علت تغییر ریتم در میزانهای این قطعه، لازم است دقت بیشتری به عمل آید تا به غیر از سکوت‌های نوشته شده، وقفه‌ای مابین میزان‌ها ایجاد نشود.

بِه زِران (ترانه لُری)

$\text{♩} = 76$ Adagio

24

مقدمه

شعر

8.....

Fine

■ منظور از علامت «8....» که در سطر اول مشاهده می شود این است که به هنگام تکرار دو میزان، تنها یک اکتاویم تر نواخته شوند.

■ نت هایی که کوچکتر از حد معمول نوشته شده و روی آنها خطوط مورب کشیده شده باشند، نت زینت نام دارند. این نت ها جزء ضرب های اصلی میزان محسوب نمی شوند.

قایقرانان رود ولگا (موسیقی ملل)

Largetto ♩ = 66

25

واریاسیون ریتمیک

(برای تقویت دست چپ و اجرای تمیز مضرب چپ)

Largetto ♩ = 66

واریاسیون (دگره): فرمی در موسیقی که از تنوع بخشیدن چندباره به یک تم نتیجه می شود. (پرویز منصوری / چگونه از موسیقی لذت ببریم)

با من صنما (اثر: فرامرز پایور)

$\text{♩} = 100$

26

شعر

بار اول شعر
بار دوم جواب

شعر

1.

2.

بار اول شعر
بار دوم جواب

با من صنما دل یک دله کن گر سر نهم آنگه گله کن
 گر سر نهم آنگه گله کن
 آخر تو شبی رحمی نکنی بر رنگ رخ همچون زر من
 بر رنگ رخ همچون زر من
 تو سر و گل و من سایه تو من کشته تو، تو حیدر من
 رحمی نکند چشم خوش تو بر نوحه و این چشم تر من
 باده نخورم ور زانکه خورم بوسه دهد او بر ساغر من
 بوسه دهد او بر ساغر من

■ علامت « ♩ » (دال سنیو) یکی از علائم تکرار است که اغلب به منظور تکرار بخشی از قطعه استفاده می شود.

یک گل سایه کمر (ترانه فارسی)

Andante ♩ = 80

یه گل سایه کمر، سایه کمر
تازه شکفته، تازه شکفته
نه دستم بش می رسه، بش می رسه
نه خوش میفته، نه خوش میفته
(مستم، مستم، تیغت بریده شستم) ۲

واریاسیون ریتمیک

Larghetto ♩ = 60

ترانه کردی کرمانشاهی

♩ = 80 Andante

28

شعر

موسیقی ملل

♩ = 80 Andante

29

تصنیف قدیمی «چهره به چهره»

♩ = 66 Larghetto

30

شعر

Fine

شرح دهم غم تو را نکته به نکته مو به مو
خانه به خانه در به در کوچه به کوچه کو به کو
دجله به دجله یم به یم چشمه به چشمه جو به جو

گر به تو افتدم نظر چهره به چهره رو به رو
در پی دیدن رخت همچو صبا فتاده ام
میروم از فراق تو خون دل از دو دیده ام

مجنون نبودم (ترانه فارس)

♩ = 80 Andante

31

D.C.

کدوم کوه و کمر بوی تو داره یار
 کدوم ماه جلوه روی تو داره
 همون ماهی که از قبله زند فریاد
 نشون از داغ ابروی تو داره
 (مجنون نبودم، مجنونم کردی از شهر خودم، بیرونم کردی، یار) ۲

وقتی بارون میاد

♩ = 80 Andante

32

شعر

1 , 2 ,

جواب

9

2

شعر

Fine

خـیس مـیشـه ایـوون) ۲
داره میسازه رنگین کمون) ۲

(وقتی که بارون میاد تو کوچه ما
(خدای بارون تو آسمون

♩ = 80 Andante

□ علامت «» (دال سینو) یکی از علائم تکرار است که اغلب به منظور تکرار بخشی از یک قطعه استفاده می‌شود.

تولد (اثر: انوشیروان روحانی)

largo ♩ = 45

شعر

34

1 2 3 4 5 6

1 2 3 4 5 6

1 2 3 4 5 6

2. Fine جواب

D.S. al Fine

مبارک، مبارک، تولدت مبارک	تولد، تولد، تولدت مبارک
بیا شمعارو فوت کن، که صد سال زنده باشی	لبت شاد و دلت خوش، تو گل پر خنده باشی
مبارک، مبارک، تولدت مبارک	تولد، تولد، تولدت مبارک

■ میزان 6/8 دو ضربی ترکیبی است که هر ضرب آن یک سیاه نقطه دار است. برای هر چنگ یک شماره در نظر می گیریم؛ بنابراین برای سیاه دو شماره و برای سیاه نقطه دار سه شماره در نظر می گیریم تا کشش ها به دقت رعایت شود. در این صورت در هر میزان 6/8، شمارش بر اساس یک گروه شش تایی خواهد بود که شماره یک و چهار، سر ضرب ها را مشخص می کند.

■ دقت کنید که در درس فوق تمام نت های لا، بمل هستند.

سوزه (ترانه بختیاری)

♩. = 66 Largetto

35

1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6

Fine

شیرینه و سوزه، شیرینه و سوزه
(دس به دسمالم نزن دلم می لرزه) ۲
(ای خدای بالای سری سه ی زیر پاکن) ۲
شیرینه و سوزه، شیرینه و سوزه
(دس به دسمالم نزن دلم می لرزه) ۲

□ ریتم « $\frac{6}{8}$ » از ریتم های ترکیبی دو ضربی است که هر ضرب آن یک سیاه نقطه دار است. از آنجا که معمولاً نت های سیاه و چنگ نیز بکار می روند، برای هر چنگ یک شماره در نظر می گیریم تا کشش ها به دقت رعایت شود. در این صورت در هر میزان « $\frac{6}{8}$ »، شمارش بر اساس یک گروه شش تایی خواهد بود که شماره های یک و چهار، سر ضرب ها را مشخص می کند.

سرود برف‌بازی (اثر ثمین باغچه‌بان)

$\text{♩} = 80$ Andante

36

هنوزم، می‌باره، بچه‌ها پاشین
روز برف‌بازی، بچه‌ها پاشین

به به، چه برفی، نشست روزمین
خونه، خیابون؛ مونده زیر برف

چه سفید، چه خوشگل، چه مهربونه
روز برف‌بازی، بچه‌ها پاشین

به به، چه برفی، دونه به دونه
چشمه، چشمه‌سار، مونده زیر برف

ترانه خراسانی

Andante $\text{♩} = 75$

37

D.C.

عمو دختر (ترانه گیلکی)

Andante ♩ = 80

Andante ♩ = 80

38 مقدمه

واریاسیون ریتمیک

Andante ♩ = 80

ترانه لری

Larghetto $\text{♩} = 66$

39

51

موسیقی ملل

Andante $\text{♩} = 80$

40

51

ترانه بختیاری

♩. = 66 **Largetto**

41

مقدمه

شعر

D.C.

■ علامت < > کرشندو نام دارد و به معنی افزایش تدریجی شدت صوت می باشد.

زرد ملیجه - قسمت اول (اثر: ابوالحسن صبا)

♩ = 80 Andante

42

D.C.

کردستان خوشه (اثر: حسن کامکار)

♩ = 66 **Larghetto**

43

کوهستانی (اثر: ابوالحسن صبا)

♩ = 66 *Larghetto*

44

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of six staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats, and a 2/4 time signature. The music features a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with many notes marked with a 'V' above them, indicating accents. The score includes repeat signs, first and second endings (I. and II.), and concludes with a 'D.C.' (Da Capo) instruction.

الله ناز (اثر: اکبر محسنی)

♩ = 66 **Larghetto**

شعر

45

۵۶

Fine

باز ای الهه ناز، با دل من بساز
 کین غم جانگداز (برود زدلم) ۲
 گر دل من نیاسود از گناه تو بود
 بیا تا ز سر (گنهد گذرم) ۲
 باز می‌کنم دست یاری به سویت دراز
 بیا تا غم خود را با راز و نیاز (زخاطر ببرم) ۲
 آنکه او به غمت دل بندد چون من کیست؟
 ناز تو بیش از این بهر چیست؟
 تو الهه نازی در بزم بنشین
 من تورا وفا دارم بیا که جزاین (نباشد هنرم) ۲

بارون بارونه (ترانه کردی)

♩ = 66 **Larghetto**

46

مقدمه

شعر

I. II. جواب

شعر

I.

II. جواب

ترانه آذر بایجانی

♩ = 66 Andante

شعر

47

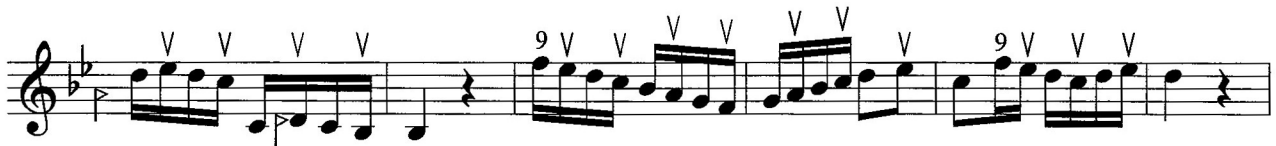
47 $\text{♩} = 66$ Andante

شعر

The musical score is written for a single melodic line on a treble clef staff. The time signature is 6/8, and the key signature has two flats (B-flat major). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 66 beats per minute. The piece begins with a treble clef and a key signature of two flats. The melody is characterized by a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and is embellished with various ornaments (marked 'V'). The score includes a repeat sign with first and second endings. The piece concludes with a 'D.C.' (Da Capo) instruction.

پیش در آمد دشتی (اثر: موسی معروفی)

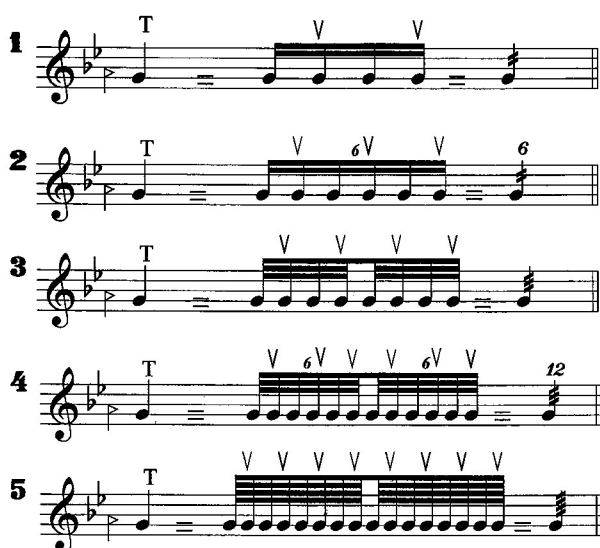
Andante ♩ = 80

ریز و تکریز

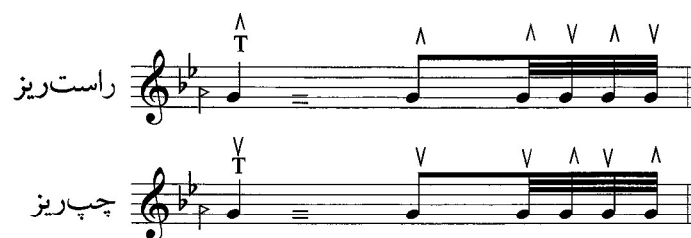
■ در مکتب نوازندگی سنتور استاد پایور، هر نتی که کشش آن برابر یک چنگ نقطه‌دار یا بیشتر باشد، روی آن نت ریز اجرا می‌شود و از نماد خاصی نیز برای نشان دادن ریز استفاده نمی‌شود، ولی تمام استادان صاحب شیوه بعد از استاد پایور (پشنگ کامکار، پرویز مشکاتیان و اردوان کامکار) از علامت T برای نمایش ریز استفاده کرده‌اند.

■ ریز: توالی تند شدهٔ راست و چپ را ریز گویند که یکی از مهم‌ترین تکنیک‌های نوازندگی در تمام سازهای مضرابی و از جمله سنتور است. با در نظر گرفتن این نکته که در نوازندگی سنتور، به تدریج با انواع ریزهای متنوع روبه‌رو می‌شویم. هدف نهایی آموزش ریز، توانایی رسیدن نوازنده به اجرای ریز پر است، که برای رسیدن به این مهم معمولاً با توجه به فیزیک دست و استعداد نوازنده و سرعت قطعه موسیقی پنج مرحله زیر طی می‌شود:

■ در موسیقی غربی نماد ریز ترمولو (Tremolo) است که آهنگ‌سازان تعداد دقیق ترمولو را با گذاردن خط‌های مورب روی دستهٔ نت (مانند نت آخر مثال‌های روبه‌رو) مشخص می‌کنند. می‌توان این مراحل را برای یادگیری ریز برای هنرجویان موسیقی ایرانی نیز به کار برد.

■ تکریز: هر گاه ابتدا یک راست یا چپ مقدم نواخته شود و ریز با کمی فاصلهٔ زمانی (از راست یا چپ مقدم) آغاز شود، تکریز نواخته‌ایم که در شیوه نوازندگان معاصر به آن راست‌ریز یا چپ‌ریز می‌گویند. ■ در شیوه نگارش استاد پایور از علامت آکسان (>) برای اجرای تکریز استفاده می‌شود، که در آن مضراب تک مقدم، با گذاردن راست یا چپ اضافه روی علامت آکسان، مشخص می‌شود.

■ البته برای اجرای نمونه‌های مقابل می‌توان از مضراب گذاری‌های متنوع دیگری نیز بهره برد که کمتر متداول هستند.

■ از انواع دیگر متداول ریز می‌توان به دابل ریزها، ریز سینه‌مال، ریز خفه و... اشاره کرد که هنرجویان در مقاطع بالاتر به تدریج با اجرای آنها آشنا خواهند شد.

تمرین ریز

♩ = 40-105

49

■ همان طور که در سرعت قطعه بالا مشاهده می شود، این تمرین باید از سرعت ۴۰ شروع شده و به تدریج تا ۱۰۵ پیش می رود. پیشنهاد می شود هنرجویان برای رسیدن به کیفیت مطلوب در اجرای این تمرین از سرعت ۴۰ شروع کرده و با شیب ملایم (دوتا دوتا، سه تا سه تا یا چهار تا چهار تا) سرعت را افزایش دهند.

■ تریل یا تری (♯): نشانه ای است که اگر روی نتی گذاشته شود، آن نت و نت یک درجه بالاترش پی در پی، به صورت متناوب به اجرا درمی آیند تا ارزش زمانی نت اصلی به پایان برسد.

مراحل رسیدن به سرعت در تریل، همانند مراحل رسیدن به سرعت در ریز است.

لاله سُر (ترانه بختیاری)

♩ = 50-80

50

■ با توجه به استعداد و فیزیک دست هنرجو، می توان تریل و ریزها را همانند نمونه های زیر اجرا کرد یا از اجرای آنها صرف نظر نمود.

1 2

سه‌گدار (ترانهٔ بیرجندی)

Andante ♩ = 80

از اینجا تا به بیرجند سه گداره	گدار اولی پر ز نقش و نگاره
گدار دومی مخمل پیوشم	گدار سومی دی، دی، دیدار یاره
همه دردم	تو بیا تا دورت بگردم، آی...
ای یار جان، ای یار جانی	دوباره برنمی گردد دیگر جوانی

گل زردم

اوله ری وار (ترانه آذربایجانی)

Andante ♩ = 80

52

پیش در آمد ابو عطا (اثر: موسی معروفی)

largo ♩ = 60

53

The musical score is written on seven staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a time signature of 2/4. The tempo is marked 'largo' with a quarter note equal to 60 beats per minute. The score includes various musical notations: treble clef, key signature (two flats), time signature (2/4), and dynamic markings 'T' (tutti) and 'V' (forte). The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. There are also some rests and a trill-like figure in the final staff.

دُرَّاب و سرمضرب

■ نت‌هایی که کوچک‌تر از حد معمول نوشته می‌شوند و با سرعت بالا اجرا می‌شوند رانت زینت (آچیا کاتورا Acciacatura) می‌گویند.

■ دُرَّاب: اجرای سریع دو نت زینتِ همنام با نت اصلی، که به نت اصلی وصل شوند.

■ سرمضرب: اجرای سریع دو یا چند نت زینتِ غیر همنام با نت اصلی، که به نت اصلی وصل شوند.

تمرین دُرَّاب و سرمضرب

رنگ بیات ترک (اثر: پشنگ کامکار)

Andante ♩ = 80

54

II 8va.....

دختر شیرازی

largo ♩ = 50

55

The musical score is written on six staves. The first staff starts with a measure number '55'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 8/8. The tempo is marked 'largo' with a tempo of 50 beats per minute. The score includes various musical notations such as notes, rests, and repeat signs. There are several 'V' marks above notes, likely indicating accents or breath marks. The score ends with a 'D.C.' (Da Capo) instruction.

گل مریم

♩ = 80 Andante

شعر

56

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The score contains ten staves of music. The first staff starts with a measure rest followed by a series of eighth and sixteenth notes, some marked with a 'V' (forte) dynamic. The second staff continues the melodic line with similar rhythmic patterns. The third staff includes a repeat sign and a double bar line. The fourth staff features a measure rest and a double bar line. The fifth staff has a measure rest and a double bar line. The sixth staff begins with a '9' (ninth) marking above a note. The seventh staff has a measure rest and a double bar line. The eighth staff continues the melody. The ninth staff has a measure rest and a double bar line. The tenth staff concludes the piece with a 'Fine' marking and a double bar line.

ترانه بختیاری

♩. = 80 Andante

57 مقدمه

شعر

جواب

D.C.

ترانه فارس

♩. = 80 Andante

58 مقدمه

Rit.

D.C.

□ «Rit....» (ریتارداندو) به معنی کاهش تدریجی سرعت است.

چهارمضرب افشاری (اثر: پشنگ کامکار)

Andantino ♩ = 100

59

■ دقت کنید که در این درس با توجه به سرعت قطعه، تریل به صورت دولاچنگ اجرا می شود.

رنگ افشاری (اثر: درویش خان)

♩. = 100 Andante

60

The musical score is written in 6/8 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of ten staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats, and a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 100 beats per minute. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests. There are also dynamic markings like 'v' (forte) and 'tr' (trill). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

هرگاه علامت «tr» بالای نتی قرار گیرد، به اندازه کشش آن نت مضرب‌های راست و چپ متوالی (ریز) روی همان نت و نت بالاتر نواخته می‌شود.

رنگ آذربایجانی

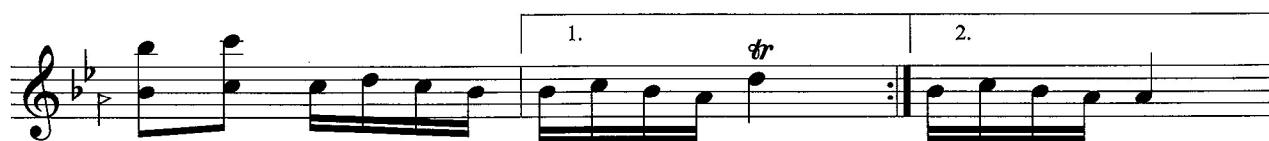
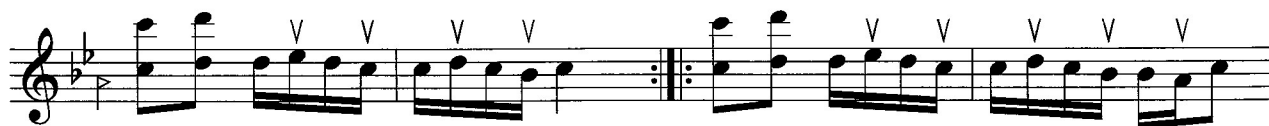
♩. = 80 Andante

61

The musical score is written for a single melodic line in G minor (one flat). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The time signature is 6/8. The score consists of five staves. The first staff starts with a treble clef and a 6/8 time signature. The music is characterized by a steady eighth-note pulse, often with sixteenth-note pairs beamed together. Many notes are accented with a 'V'. The piece ends with a double bar line and the instruction 'D.C.' (Da Capo).

ترانه کردی

♩ = 70-90

در قفس (اثر: ابوالحسن صبا)

Andante $\text{♩} = 80$

نواایی (ترانه تربت جام)

♩ = 80 Andante

برای اجرای خط اتصال با ریز و با توجه به سرعت دست نوازنده، می توان هر کدام از دو حالت مقابل را اجرا کرد.
(ریز شش تایی یا هشت تایی)

همه با وفایند تو گل بی وفایی (۲)
مبادا غباری به محمل نشیند (۲)
جوانی بگذرد تو قدرش ندانی (۲)

نواایی نواایی نواایی نواایی (۲)
به دنبال محمل سبک تر قدم زن (۲)
نواایی نواایی نواایی نواایی (۲)

دایه دایه (ترانه لری)

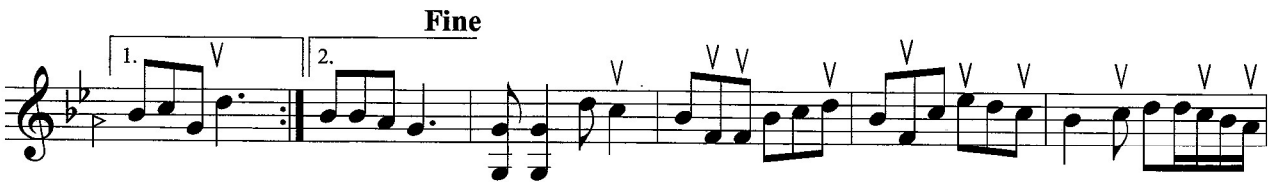
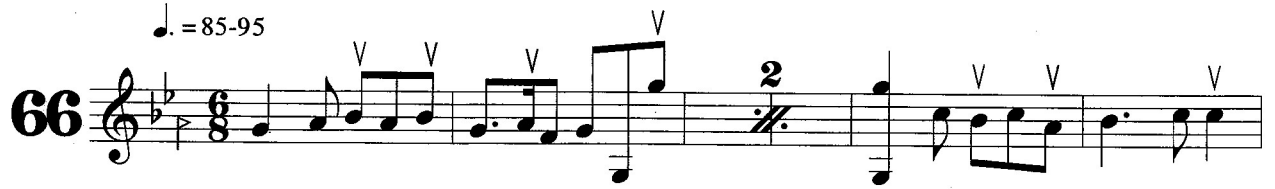
Andante ♩. = 80

65

The musical score is written on five staves in 6/8 time, marked Andante with a tempo of 80 beats per minute. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings such as accents (v) and slurs. The piece concludes with a double bar line on the fifth staff.

رشیدخان (ترانہ قوچانی)

♩. = 85-95

بیا بریم کوه (ترانه خراسانی)

Andante ♩ = 95

67

The musical score is written in 8/8 time, key of B-flat major (two flats). The tempo is Andante, with a quarter note equal to 95 beats per minute. The score consists of 8 staves. The first staff is numbered 67. The melody is written in treble clef. The music features a mix of eighth and quarter notes, with many notes marked with a 'v' (accents). The piece ends with a double bar line on the eighth staff.

رنگ دشتی (اثر: حبیب سماعی)

♩. = 80 Andante

68

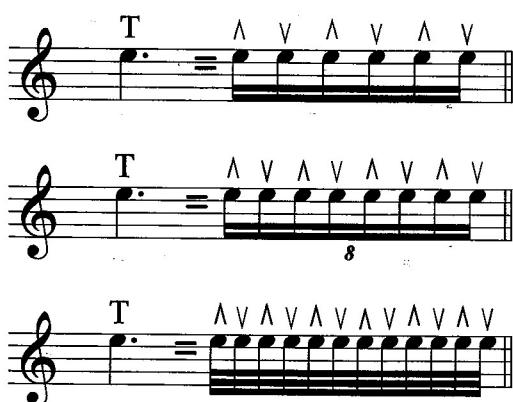
The musical score is written on eight staves in 6/8 time, marked Andante. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The melody is characterized by a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and is embellished with various ornaments (V) above the notes. The score begins with a treble clef and a key signature of two flats. The first staff is numbered 68. The piece concludes with a double bar line and the word 'Fine'.

سرود ای وطن (اثر: علیتقی وزیری)

Andante ♩=75

69

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time. The key signature has two flats (B-flat major). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 75 beats per minute. The score begins with a large number '69'. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings like 'v' (vibrato) and 'tr' (trill). The score is numbered 69 at the beginning of the first staff.

برای اجرای ریز روی سیاه نقطه‌دار، با توجه به سرعت دست نوازنده، می‌توان هر کدام از سه حالت مقابل را اجرا کرد.
(ریز شش تایی، هشت تایی یا دوازده تایی)

کشور ما کشور ایران بود	مسکن شیران و دلیران بود
بی تو وجود من یک دم مباد	سایه تو از سر من کم مباد
ای وطن ای حب تو آئین من	دوستی‌ات کیش من و دین من
دولت و اقبال تو پاینده باد	نام بلندت به جهان زنده باد

ترانهٔ مازندرانی

♩ = 80-100

70

The musical score for measure 70 consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a time signature of 8/8. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with 'V' marks above specific notes indicating accents. The score concludes with a double bar line.

دی بلال (ترانه بختیاری)

Largo ♩ = 60

71

The musical score is written in treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked 'Largo' with a quarter note equal to 60 beats per minute. The time signature is 6/8. The score consists of five systems of music. The first system is labeled with the measure number '71'. The notation includes various melodic lines with slurs, ties, and dynamic markings 'V' (forte) and 'T' (piano). The first system contains two staves. The second system contains two staves. The third system contains two staves. The fourth system contains two staves. The fifth system contains two staves. The music concludes with a double bar line.

کابوکی (ترانه کردی)

♩ = 80 Andante

72

شعر

T

tr

Fine

الا يا ايها الساقى (اثر: رضا قاسمى)

♩ = 120 Andante

73

شعر

جواب

1. شعر 2. شعر

جواب

شعر

به زیر آن درختی رو که او گلهای تر دارد
نه هر چشمی نظر دارد نه هر بحری گهر دارد
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا
میان صخره و خارا اثر دارد اثر دارد) ۲
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا

دلا نزد کسی بنشین که او از دل خبر دارد
نه هر کلکی شکر دارد نه هر زیری زبر دارد
الا یا ایها السَّاقی ادر کأْساً و ناولها
(بنال ای بلبل دستان آزیرا ناله مستان
الا یا ایها السَّاقی ادر کأْساً و ناولها

چهارمضرباب کردبیات (اثر: پرویز مشکاتیان)

$\text{♩} = 120$ Moderato

74 $\frac{6}{16}$

□ $\frac{6}{16}$ نیز مانند $\frac{6}{8}$ از ریتم‌های ترکیبی دوضربی بوده و هر ضرب آن یک چنگ نقطه‌دار است. بنابراین برای هر دو لاچنگ یک شماره در نظر می‌گیریم و مانند ریتم $\frac{6}{8}$ شمارش بر اساس یک گروه ۶ تایی خواهد بود.

گل پامچال (ترانہ گیلکی)

♩ = 60 **Larghetto**

75

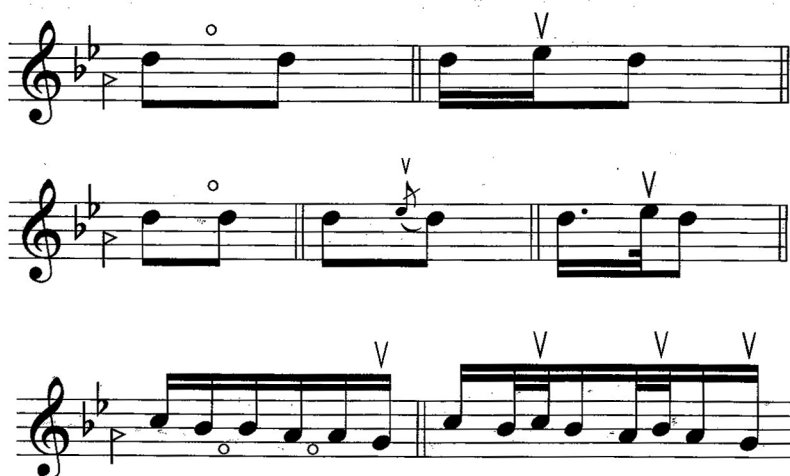
از خون جوانان وطن (اثر: عارف قزوینی)

Larghetto ♩. = 60

76

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a time signature of 8/8. The tempo is marked 'Larghetto' with a quarter note equal to 60 beats per minute. The score includes various musical notations such as eighth notes, sixteenth notes, and rests. There are also dynamic markings 'V' (forte) and 'T' (piano) placed above certain notes. The score concludes with a double bar line and the instruction 'D.S. al Fine'.

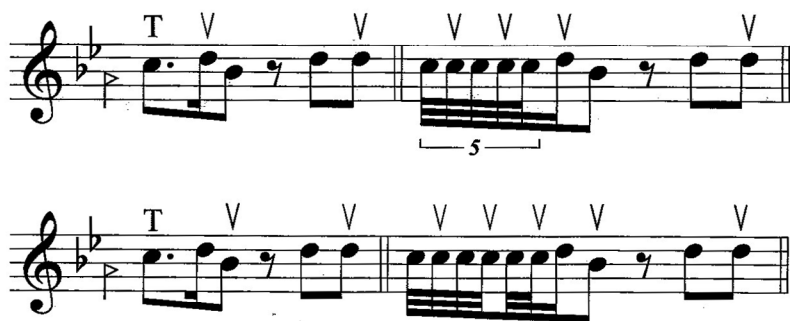
■ **تکیه:** وقتی علامت تکیه (°) بین دو نت قرار گیرد، نصف یا یک چهارم ارزش زمانی نت اصلی، بابت بعدی اجرا می شود یا به اصطلاح به نت بعدی تکیه داده می شود. در شیوه اجرایی نگارنده این تکیه نصف زمان اصلی را به خود اختصاص می دهد و در شیوه استاد پایور یک چهارم نت اصلی را.

■ سه نوع حالت اجرایی برای تکیه وجود دارد:

■ **ریز چنگ نقطه دار:** این ریز را می توان به گونه های مختلفی اجرا کرد مانند دو نمونه زیر:

دو ضربی ترک (اثر: ابوالحسن صبا)

Andante ♩ = 92

77

The musical score is written in a single melodic line on a grand staff (treble clef). The key signature is two flats (B-flat major), and the time signature is 2/4. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 92 beats per minute. The score begins with a measure rest followed by a series of eighth and sixteenth notes, many of which are accented. The melody flows through various intervals, including thirds, fourths, and fifths, with some chromatic movement. The score concludes with a final cadence on the eighth staff.

لیلا خانم (ترانه مازندرانی)

$\text{♩} = 80$ **Larghetto**

78 مقدمه

شعر $\text{♩} = 60$

Fine

■ در این قطعه، سرعت مقدمه آهنگ بیشتر از بخش اصلی آن می باشد دقت کنید که پس از اتمام مقدمه، قطعه با سرعت کمتری (یعنی کندتر) نواخته شود.

مرا ببوس (اثر: مجید وفادار)

Andante $\text{♩} = 80$

79

■ تریوله: اجرای سه نت هم شکل در زمان دو نت هم شکل را تریوله می گویند.

■ ریز دویل

■ قطعه بالا به علت محدودیت کوک سنتور، کامل نوشته نشده است.

مقدمه بیات ترک (اثر: ارسلان کامکار)

♩ = 100 Andante

80

The musical score is written for a single melodic line on a treble clef staff in B-flat major (two flats). It begins with a tempo marking of 'Andante' and a metronome indication of 100 beats per minute. The time signature is 4/4. The piece features a series of eighth and sixteenth notes, often beamed together, with many notes marked with a 'V' above them, indicating vibrato. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and repeat signs. The piece concludes with a final cadence.

زمن نگارم (اثر: درویش خان)

♩. = 66 Adagio

81

شعر

I. II. T V tr

I. II. Fine T V

I. II. جواب

شعر

9 2

□ در این تصنیف، به دلیل امکانات محدود سنتور، گوشه دلکش در جای خودش قرار نگرفته و بافرازی کوتاه به مایه دیگری منتقل شده و سپس ادامه تصنیف با یک فرود، در مایه اصلی اجرا می شود. این شیوه در موسیقی غربی «مدلاسیون» نام دارد.

بهار دلکش (اثر: درویش خان)

♩. = 66 Adagio

82

شعر

جواب

شعر

Fine

D.S. al Fine

تمرین دشتی (اثر: ابوالحسن صبا)

♩. = 100 Andante

83

8

8

1.

2.

سرود ای ایران (اثر: روح الله خالقی)

Andante $\text{♩} = 80$

84 *مقدمه*

1. 2. *شعر*

T

T

T

T

ای ایران ای مرز پر گهر / ای خاکت سرچشمه هنر
 دور از تو اندیشه بدان / پاینده مانی و جاودان
 ای دشمن ارتو سنگ خاره ای من آهnm / جان من فدای خاک پاک میهنم
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

سنگ کوهت دُر و گوهر است / خاک دشت بهتر از زر است
 مهتر از دل کی برون کنم / برگویی مهر تو چون کنم
 تا گردش جهان و دور آسمان پیاست / نور ایزدی همیشه رهنمای ماست
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

ایران ای خرم بهشت من / روشن از تو سرنوشت من
 گر آتش بارد به پیکرم / جز مهتر بر دل نیروم
 از آب و خاک و مهر تو سرشته شد گلم / مهتر از برون رود چه می شود دلم
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

چهار مضرب بیات ترک (اثر: پشنگ کامکار)

85

The musical score is written in 3/8 time and consists of 8 staves. It features various rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes, and is marked with 'V' for vibrato and 'tr' for trills. The key signature has two flats (B-flat and E-flat).

The image displays three staves of musical notation in G minor (one flat). The first staff contains a continuous eighth-note pattern with two triplet markings. The second staff begins with a double bar line and a fermata, followed by a repeat sign and a series of eighth-note patterns, including three triplet markings. The third staff features a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.', both containing eighth-note patterns. The notation is written in a standard musical score format with a treble clef and a key signature of one flat.

قسمتی از پیش درآمد بیات ترک (اثر: علی اکبر شهنازی)

♩ = 80 Andante

86

The musical score consists of ten staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The music features a melodic line with various ornaments (V) and trills (tr). The score includes repeat signs and a fermata at the end. The piece is numbered 86.

■ علامت «*tr*» که بالای نت «می» قرار گرفته به این معنی است که روی نت‌های می بمل (خرک هشتم) و می کرن (خرک اول) به اندازه کشش یک چنگ، ریز نواخته شود.

رنگ دشتی (اثر: علی اکبر شهنازی)

♩. = 80 Andante

87

8.....

9.....

A musical score consisting of four staves, all in the key of B-flat major (two flats). The notation includes various musical symbols:

- Staff 1:** Features a series of eighth and quarter notes, some with slurs. It ends with a trill (marked *tr*) on a G4 note.
- Staff 2:** Contains eighth and quarter notes, with some notes marked with a 'V' (likely indicating a breath mark or a specific articulation). It includes a trill on a G4 note.
- Staff 3:** Shows a more complex melodic line with many slurs and 'V' marks, primarily using eighth and quarter notes.
- Staff 4:** Continues the melodic line with slurs and 'V' marks, ending with a final note and a double bar line.

The word "Fine" is written at the end of the fourth staff, indicating the conclusion of the piece.

رسوای زمانه (اثر: همایون خرم)

Larghetto $\text{♩} = 60$

88

■ اصل این قطعه در مخالف سه گاه است که در اینجا به ابو عطا انتقال یافته است.

قاسم خان (محلّی کردی، تنظیم کامکارها)

$\text{♩} = 80-110$

90

The musical score is written on six staves in 2/4 time. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The melody is characterized by frequent use of ornaments, specifically 'V' (vibrato) and 'tr' (trill). The score includes repeat signs and a 'D.C.' (Da Capo) instruction at the end of the sixth staff.

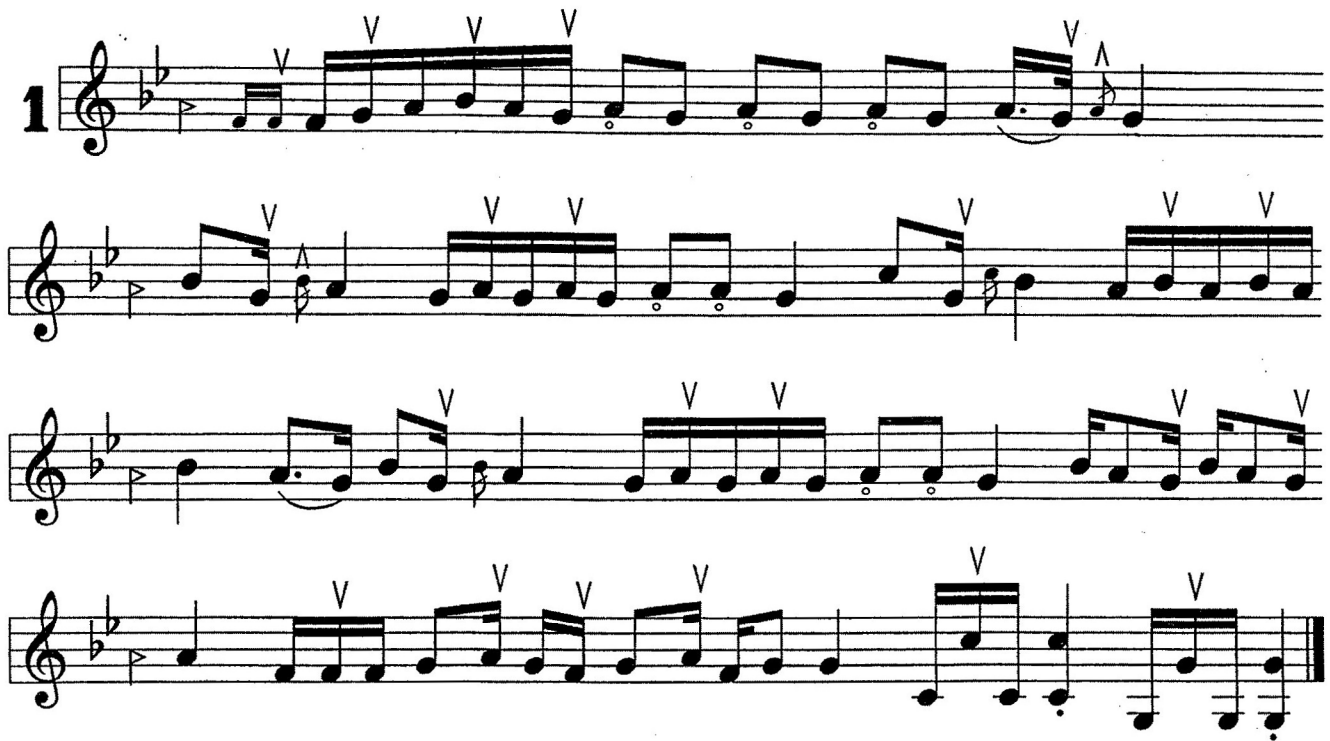
چهارمضرب مقدماتی (برگرفته از ملودی کردی)

Andantino $\text{♩} = 100$

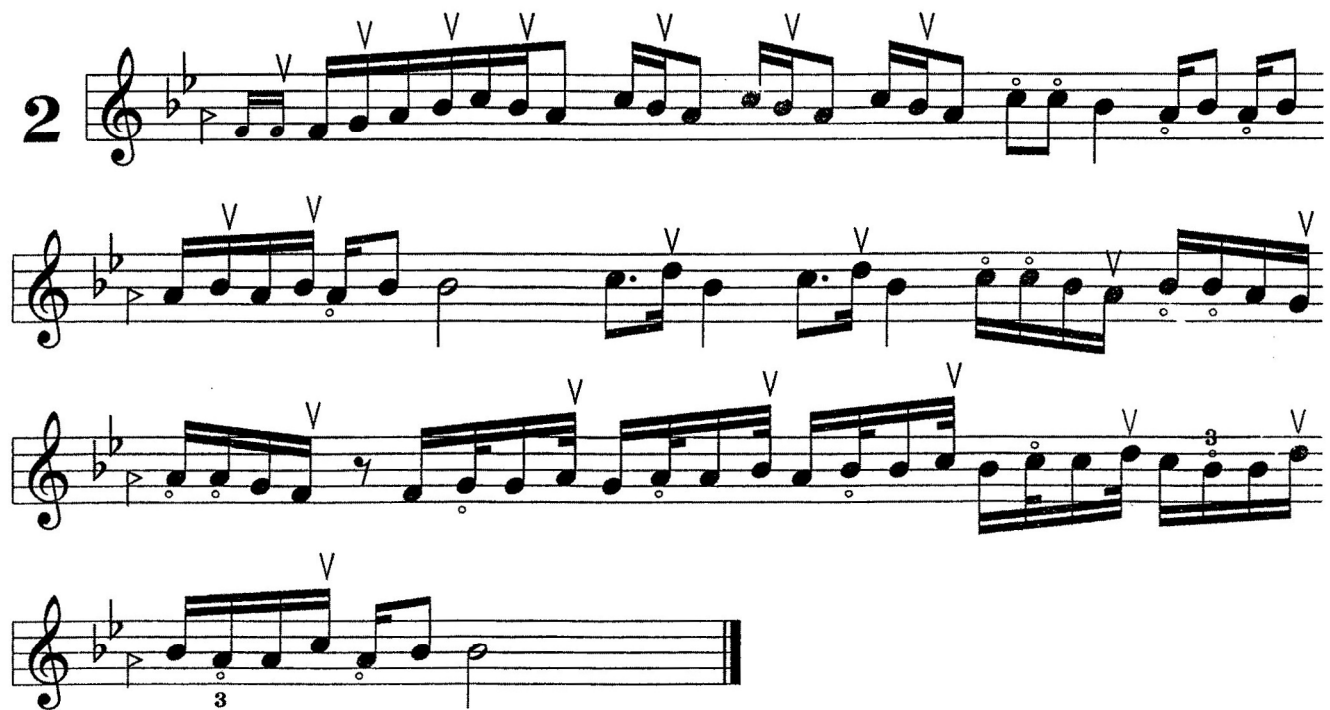
91

The musical score is written in G major (one sharp) and 8/8 time. It consists of seven staves of music. The first staff is marked with a '91'. The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Some notes are marked with 'V' (accents) and 'T' (trills). The score ends with a double bar line.

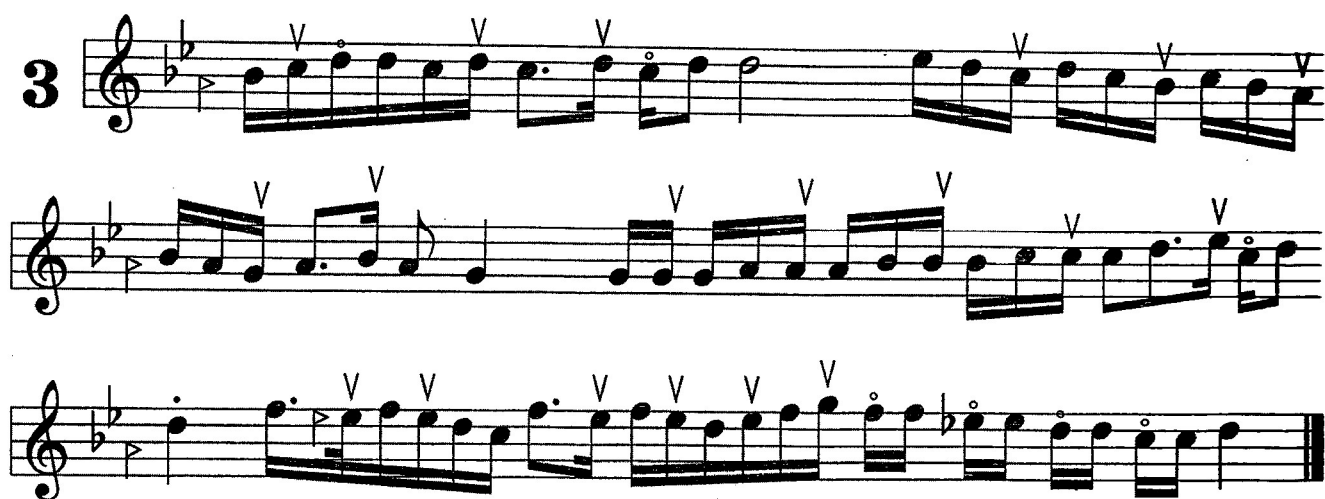
آواز شور

آواز بیات ترک

آواز دشتی

توجه: در آوازا تأثیر علامات عرضی مانند «کرن» تا انتهای همان سطر خواهد بود. در حالیکه اعتبار این علامات عرضی در قطعات ضربی فقط تا همان میزان است.

آواز بیات کرد

نشر هستان

دیگر آثار این مؤلف:

ردیف میرزا عبدالله برای سنتور

گلنار (سی قطعه ترانه برای سنتور)

یادگاران (چهل ترانه و تصنیف در همایون و بیات اصفهان)

سپیده (سی ترانه و تصنیف در ماهور)

هزار داستان (چهل قطعه ترانه و تصنیف برای سنتور)

موج‌نو (آثاری از پشنگ کامکار)

شورم را (آثاری از پشنگ کامکار)

The Method Of Playing Santour

Pashang Kamkar

Hastan
Tehran